

////////////////////////////////////

VMM vestigingen in beheer van de Vlaamse Overheid - Milieuprestaties

Milieuverklaring 2018

////////////////////////////////////

INHOUD

1	VMM vestigingen in beheer van de Vlaamse Overheid	4
1.1	Het Facilitair Bedrijf.....	4
2	Beschrijving en milieuprestaties van de EMAS-sites.....	5
2.1	VAC Antwerpen	5
2.1.1	Beschrijving van de EMAS-site VAC ANTWERPEN	5
2.1.2	Milieuprestaties	7
2.1.2.1	Water. Verbruik is gedaald	7
2.1.2.2	Energie. Algemene daling van het verbruik.....	8
2.1.2.3	Mobiliteit. Goeie resultaten	9
2.1.2.4	Emissies. Goeie cijfers	11
2.1.2.5	Biodiversiteit.....	12
2.1.2.6	Grondstoffen: papierverbruik daalt niet voldoende	13
2.1.2.7	Afval.....	14
2.1.2.8	Duurzame overheidsopdrachten.....	14
2.1.3	MILIEUACTIEPLAN	15
2.2	VAC Leuven	21
2.2.1	Beschrijving van de EMAS-site VAC LEUVEN	21
2.2.2	Milieuprestaties	23
2.2.2.1	Water. Goeie resultaten	23
2.2.2.2	Energie. Het gaat de goede kant uit	24
2.2.2.3	Mobiliteit. Goede cijfers	26
2.2.2.4	Emissies. Er is ruimte voor verbetering	27
2.2.2.5	Biodiversiteit.....	28
2.2.2.6	Grondstoffen: papierverbruik daalt niet	29
2.2.2.7	Afval.....	29
2.2.2.8	Duurzame overheidsopdrachten.....	30
2.2.3	MILIEUACTIEPLAN	31
2.3	Graaf de Ferraris-gebouw Brussel.....	38
2.3.1	Beschrijving van de EMAS-site Graaf de Ferraris-gebouw Brussel	38
2.3.2	Milieuprestaties	39
2.3.2.1	Water. Lichte daling in verbruik.....	39
2.3.2.2	Energie	39
2.3.2.3	Mobiliteit	41
2.3.2.4	Emissies. Goeie cijfers	43
2.3.2.5	Biodiversiteit.....	43
2.3.2.6	Grondstoffen: papierverbruik daalt drastisch	44
2.3.2.7	Afval.....	44
2.3.2.8	Duurzame overheidsopdrachten.....	45
2.3.3	MILIEUACTIEPLAN	46

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Anna Bijnsgebouw Antwerpen.....	5
Figuur 2: Waterverbruik op de locatie VAC Antwerpen in de periode 2015-2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte.....	7
Figuur 3: Elektriciteitsverbruik site VAC Antwerpen: verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2015-2017).....	8
Figuur 4: Gasverbruik (reëel) voor het VAC Antwerpen in kWh/m ² bruto vloeroppervlakte (2015-2017).....	9
Figuur 5: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site VAC Antwerpen (2013-2017).....	10
Figuur 6: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site VAC Antwerpen (2014-2016).....	11
Figuur 7: Directe CO ₂ -emissie voor de site VAC Antwerpen (2012-2017): totale emissie en emissie per vte.....	12
Figuur 8: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor VAC Antwerpen in kg/vte (2011-2017).....	13
Figuur 9: Afvalproductie per fractie op de site VAC Antwerpen (2016-2017).....	14
Figuur 10: VAC Leuven.....	21
Figuur 11: Waterverbruik op de locatie VAC Leuven in de periode 2015-2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte.....	23
Figuur 12: Elektriciteitsverbruik site VAC Leuven, verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2015-2017).....	24
Figuur 13: Gasverbruik (reëel) voor het VAC Leuven in kWh/m ² bruto vloeroppervlakte (2015-2017).....	25
Figuur 14: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site VAC Leuven (2013-2017).....	26
Figuur 15: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site VAC Leuven (2011-2016).....	27
Figuur 16: Directe CO ₂ -emissie voor de site VAC Leuven (2012-2017): totale emissie en emissie per vte.....	28
Figuur 17: Papierverbruik voor printen en kopiëren VAC Leuven in kg/vte (2011-2017).....	29
Figuur 18: Afvalproductie per fractie op de site VAC Leuven (2016-2017).....	30
Figuur 19: Graaf de Ferraris-gebouw Brussel.....	38
Figuur 20: Waterverbruik op de locatie Graaf de Ferraris Brussel in 2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte.....	39
Figuur 21: Elektriciteitsverbruik site Graaf de Ferraris Brussel, verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2017).....	40
Figuur 22: Gasverbruik (reëel) voor het Graaf de Ferraris-gebouw Brussel in kWh (2017).....	41
Figuur 23: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site Graaf de Ferraris Brussel (2015-2017).....	42
Figuur 24: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site Graaf de Ferraris Brussel (2014-2016).....	42
Figuur 25: Directe CO ₂ -emissie voor de site Graaf de Ferraris Brussel (2015-2017): totale emissie en emissie per vte.....	43
Figuur 26: Papierverbruik voor printen en kopiëren Graaf de Ferraris-gebouw Brussel in kg/vte (2011-2017)	

1 VMM VESTIGINGEN IN BEHEER VAN DE VLAAMSE OVERHEID

1.1 Het Facilitair Bedrijf

De Vlaamse overheid heeft heel wat vastgoed in eigendom. Daarnaast huurt zij een aantal administratieve gebouwen .

Het Facilitair Bedrijf van de Vlaamse overheid staat in voor de huisvesting van het personeel, het beheer van huurcontracten en relaties met de eigenaars van gebouwen waarin Vlaamse ambtenaren zijn gehuisvest. Het agentschap coördineert ook bouwprojecten, gaande van kleine aanpassingen aan bestaande gebouwen tot grote, nieuwe infrastructurele projecten.

Het Facilitair Bedrijf beheert ook een vastgoeddatabase, een online platform voor de uitwisseling van gegevens over gebouwen en percelen van de Vlaamse overheid.

Het Facilitair Bedrijf engageert zich tot het behalen en behouden van het ISO 50001-certificaat voor de integrale energiezorg van de administratieve hoofdgebouwen opgenomen in de ISO 50001-scope;

Het energiebeleid legt volgende klemtonen:

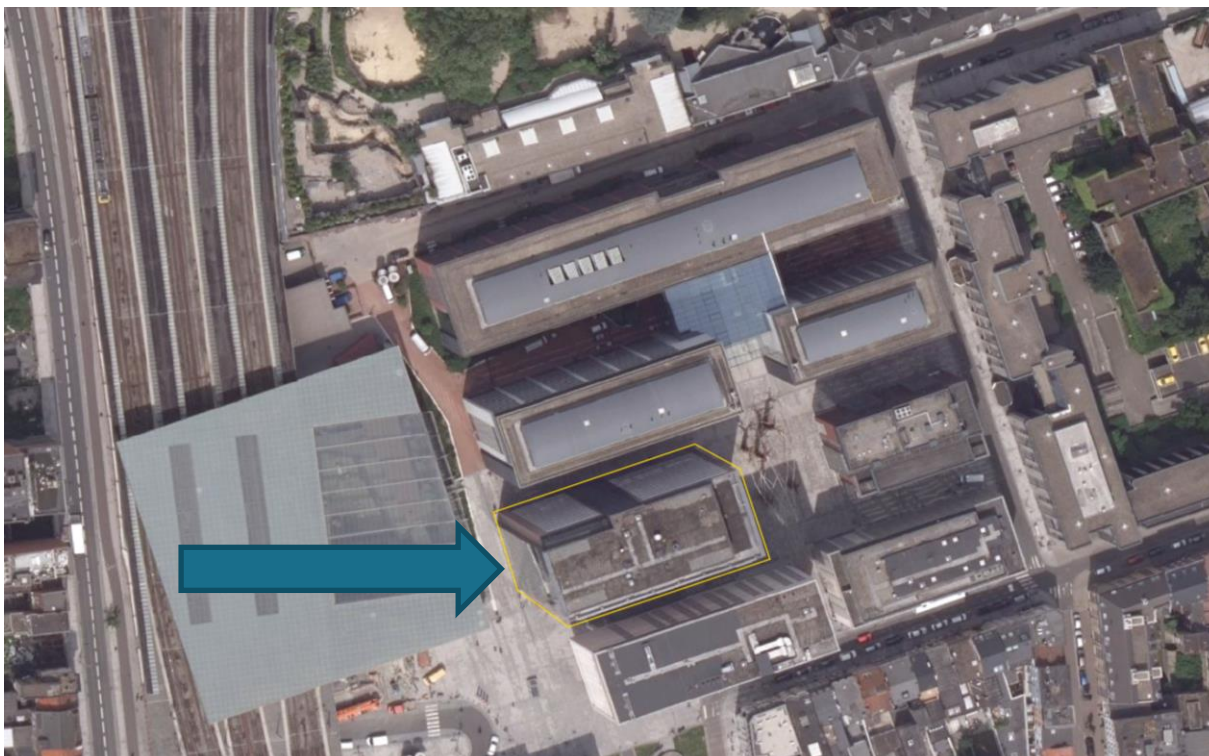
- streven naar continue verbetering van de energieprestaties en vermijden van onnodig energiegebruik;
- permanent meten, documenteren en analyseren van energieprestaties om de nodige bijstellingen en acties te kunnen ondernemen bij afwijkingen;
- voldoen aan de eisen die in relevante wet- en regelgeving worden gesteld;
- anticiperen op de toekomstige verstrenging van de energieprestatie-eisen;
- informeren van alle belanghebbenden over de verwachtingen en resultaten op het vlak van energie;
- participeren aan Smart Energy ontwikkelingen;
- toepassen van energie-efficiëntie bij inkoop van goederen, en bij het ontwerpen en onderhouden van gebouwen;
- waarborgen van energiezorg in de organisatie, als essentieel onderdeel van het duurzaamheidsbeleid.

In 2018 start het Facilitair Bedrijf met het implementatietraject voor de ISO 14001:2015 certificaat.

2 BESCHRIJVING EN MILIEUPRESTATIES VAN DE EMAS-SITES

2.1 VAC Antwerpen

2.1.1 Beschrijving van de EMAS-site VAC ANTWERPEN

Figuur 1: Anna Bijnsgebouw Antwerpen

Lange Kievitstraat 111-113
2018 Antwerpen

Het Vlaams Administratief Centrum Antwerpen (VACA) is gevestigd aan het Kievitplein. Het Anna Bijns gebouw (gebouw B) wordt exclusief gebruikt door de Vlaamse overheid. Het ligt naast het station Antwerpen-Centraal. Er is een rechtstreekse toegang vanuit het station.

Het gebouw is bestemd voor administratieve werkzaamheden, en wordt overwegend gebruikt door administratief personeel. De maximumcapaciteit bedraagt 900 aanwezigen.

Het gebouw heeft 16 verdiepingen met een eenvoudig rechthoekig ontwerp, bereikbaar met lift en trap, behalve de 16de verdieping, die enkel bereikbaar is per trap. Het gebouw is opgebouwd uit een betonnen structuur, waarbij de betonnen kolommen zorgen voor een open plan en vrijstaande gevels. Alle verdiepingen hebben eenzelfde oppervlakte en een gelijkaardige indeling, met uitzondering van de 2 bovenste verdiepingen met beperktere omvang.

Aan de VMM werd kantoorruimte ter beschikking gesteld op de 6de verdieping. In 2017 werkten er 21 personeelsleden, goed voor 18,15 vte.

Het gebouw bestaat uit:

- een gelijkvloerse verdieping met een receptie, administratieve lokalen, een koffieshop, sanitair en een afvallokaal;
- de verdiepingen met administratieve lokalen, vergaderzalen, archiefruimten, sanitair;
- op de 2de verdieping is er ook een eerstehulplokaal (dokterskabinet).

De ruimten worden verwarmd met centrale verwarming met 2 gasketels. Er zijn kantoorbenodigdheden en onderhoudsproducten in beperkte hoeveelheden aanwezig.

2.1.2 Milieuprestaties

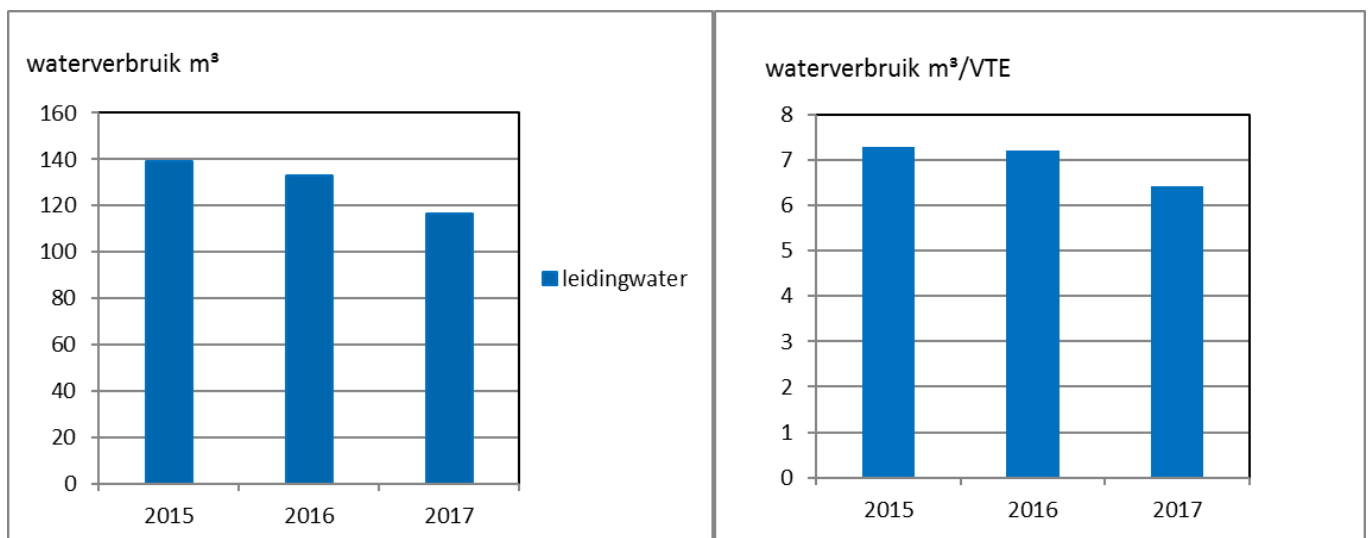
2.1.2.1 Water. Verbruik is gedaald

2.1.2.1.1 Watergebruik

Operationele doelstelling

- Het verbruik van leidingwater minimaliseren.

Er is geen regenwater ter beschikking. Daarom wordt leidingwater gebruikt voor alle nutsvoorzieningen, waaronder het spoelen van de toiletten, de schoonmaak en ook consumptie. Er is een restaurant in het gebouw. De omschakeling naar regenwater wordt momenteel beschouwd als technisch onhaalbaar. Het verbruik wordt bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding tussen vte's werkzaam bij de VMM en de vte's in het hele gebouw. Daarom is de evolutie in het verbruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Per vte verbruikt een VMM'er hier nog 7,3 m³ in 2015 en 6,4 m³ in 2017. Tussen 2016 en 2017 nam het verbruik af met 12,5 %.

Figuur 2: Waterverbruik op de locatie VAC Antwerpen in de periode 2015-2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte

Wat kan er beter?

- Terreinmedewerkers aanmoedigen om leidingwater te drinken door een drinkfles te voorzien.

2.1.2.1.2 Afvalwater

Operationele doelstelling 2017-2019

- De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen. Voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert is ze is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater.

Wat kan er beter?

- Kwaliteit en milieulabel van de carwash voor de bedrijfsvoertuigen controleren.

2.1.2.2 Energie. Algemene daling van het verbruik

2.1.2.2.1 Elektriciteitsverbruik

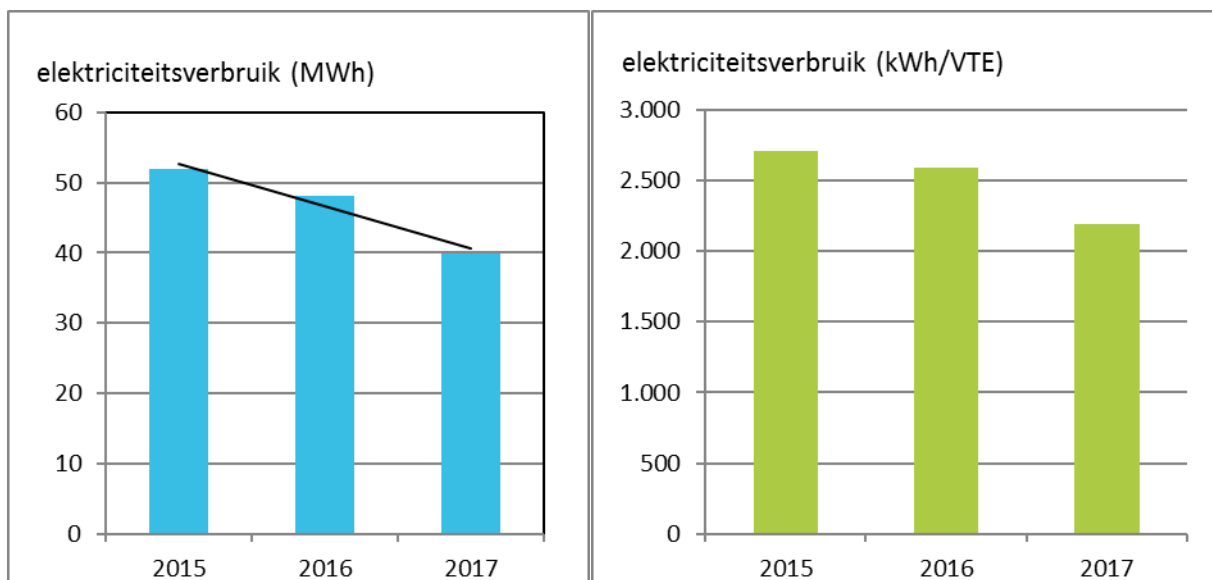
Operationele doelstelling

- Tegen 2020 het primair elektriciteitsverbruik verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks, ten opzichte van 2015.

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij de VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Daarom was de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Het totale verbruik daalde met 23,4 % tussen 2015 en 2017. Tussen 2016 en 2017 nam het verbruik af met 17,4% dankzij energiebesparende maatregelen. Per vte bedroeg het verbruik 2.194 kWh gebouwen (hoger dan onze eigen kantoorgebouwen), en dit ondanks de dichte bezetting. Het gebouw heeft wel een grootkeuken.

Het elektriciteitsverbruik van 2017 lag bijna de helft lager ten opzichte van de EMAS-benchmark (4.017 kWh/vte) en lager dan de VMM-benchmark (2.927 kWh/vte).

Figuur 3: Elektriciteitsverbruik site VAC Antwerpen: verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2015-2017)

Wat kan er beter?

- Energiebesparende maatregelen treffen zoals lichten doven in gemeenschappelijke ruimtes.
- Vaatwasser pas laten draaien als die helemaal vol zit.

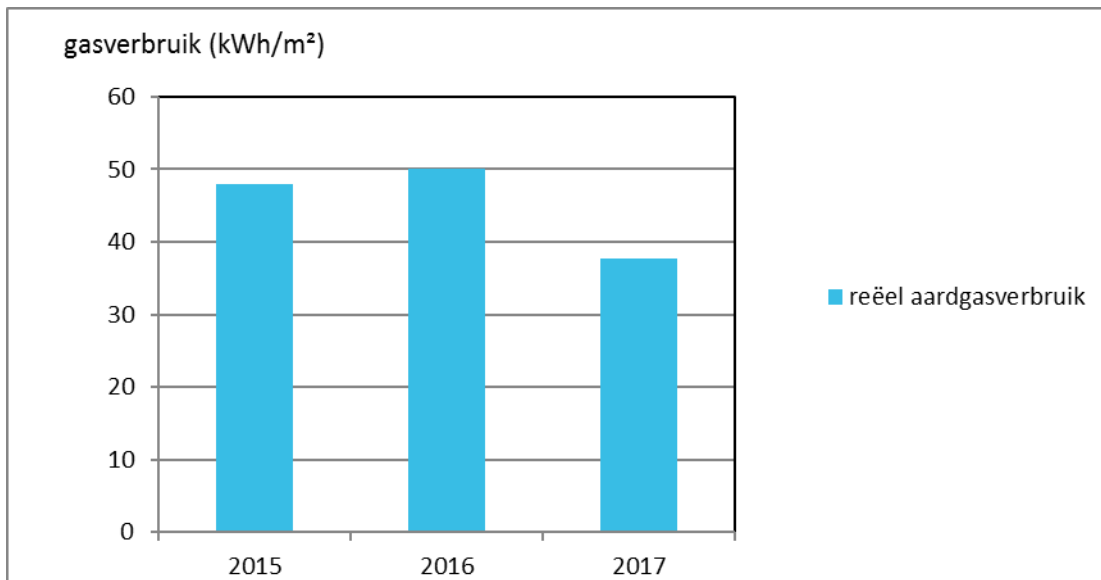
2.1.2.2.2 Gasverbruik

Operationele doelstelling

- Tegen 2020 het gasverbruik (kWh/m²) verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks t.o.v. 2015.

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij de VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Het gasverbruik geeft de warmtevraag weer voor het kantoorgedeelte dat de VMM gebruikt. Het verbruik bedroeg 48 kWh/m² in 2015. In 2016 steeg het licht maar daalde 37,6 kWh/m² of 709 kWh/vte. Tussen 2015 en 2017 nam het verbruik met 21,4% af, tussen 2016 en 2017 met 24,9%.

Figuur 4: Gasverbruik (reëel) voor het VAC Antwerpen in kWh/m² bruto vloeroppervlakte (2015-2017)

Wat kan er beter?

- Actief meewerken aan de initiatieven van het Facilitair bedrijf ter verlaging van het verbruik.

2.1.2.3 Mobiliteit. Goeie resultaten

Operationele doelstellingen

- Het aandeel duurzame verplaatsingen in het woon-werkverkeer verbetert met 75 %.
- Het aantal dienstkilometers met wagens daalt tegen 2019 met 10 % t.o.v. 2012.
- De duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) nemen toe met 20 % t.o.v. 2012.
- Het Blue-bikegebruik (aantal ontlenen) in 2020 met 30 % laten toenemen t.o.v. 2014.
- 87 % van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020.

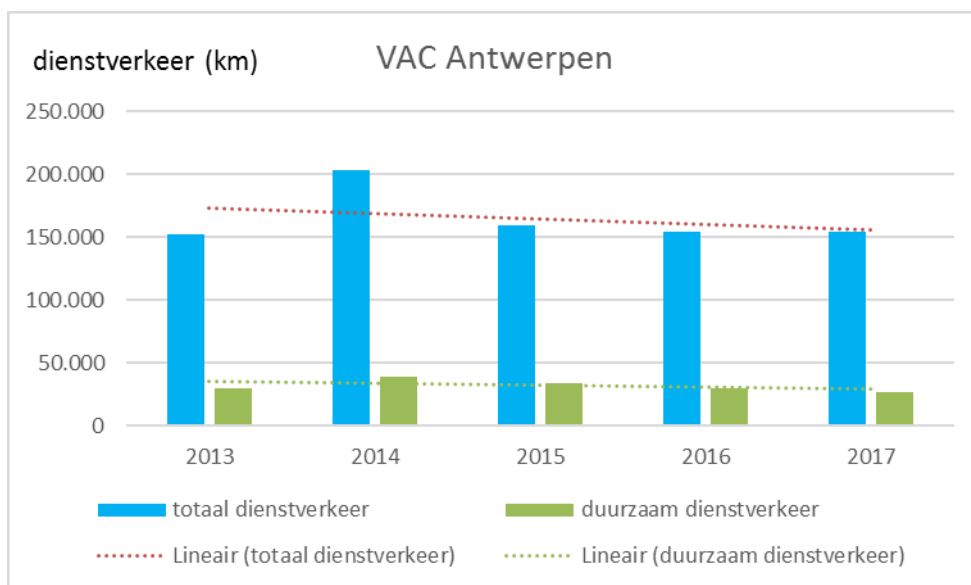
Resultaten 2017

2.1.2.3.1 Dienstreizen

Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoermiddelen voor de site VAC Antwerpen. Binnen de VMM was deze vestiging goed voor 3 % van de dienstkilometers in 2016. In 2017 had VAC Antwerpen een hoog aandeel in duurzame vervoersmodi: 17 % ten opzichte van het VMM-totaal van 14 %. Dit aandeel nam sterk toe in Antwerpen ten opzichte van 2013, toen het nog 12 % bedroeg maar daalde met 2% ten opzichte van 2016. Het totaal aantal verreden kilometers bleef gelijk.

De VMM staat op deze site o.a. in voor het beheer van de waterlopen. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief, dus zetten we in op de verbetering van de emissies van deze dienstwagens.

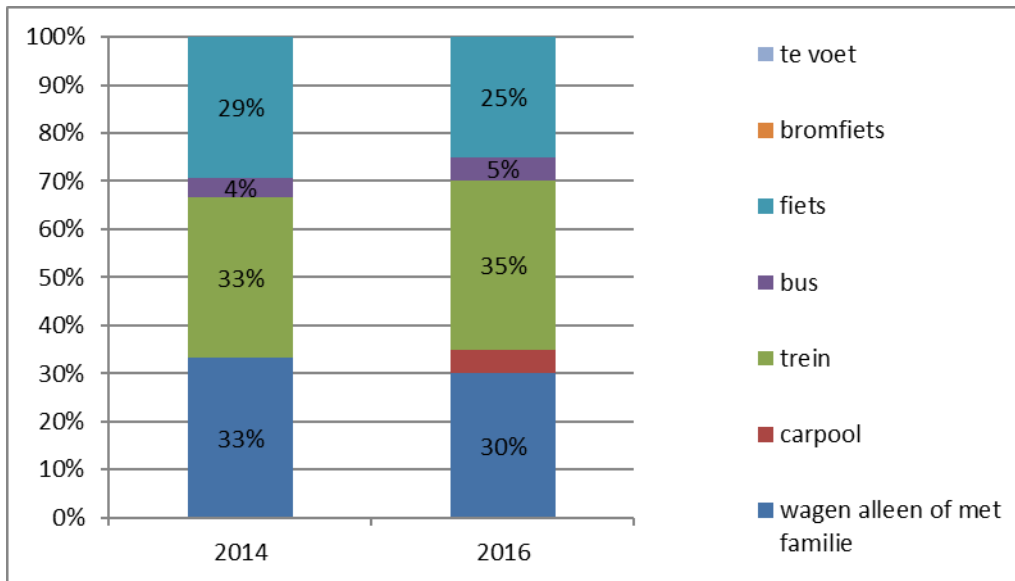

Figuur 5: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site VAC Antwerpen (2013-2017)

2.1.2.3.2 Woon-werkverkeer

De site VAC Antwerpen ligt naast het treinstation Antwerpen-Centraal. Het aandeel in duurzaam woon-werkverkeer bedroeg er 66 % in 2014 en 65 % in 2016. Doel voor heel de VMM is om tegen 2020 de modal split te verbeteren, wat overeenkomt met een percentage duurzaam woon-werkverkeer boven de 52 %. In deze vestiging is er nog potentieel voor een hoger aandeel duurzaam woon-werkverkeer.

Figuur 6: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site VAC Antwerpen (2014-2016)
(Bron: enquête woon-werkverkeer 2014-2016)

Wat kan er beter?

- Responsabilisering van de VMM-richtlijn dienstverplaatsingen.
- Acties om het gebruik van Blue-bike te stimuleren.
- Verplaatsingen uitvoeren met plooi-fiets en streekvervoer.

2.1.2.4 Emissies. Goeie cijfers

Operationele doelstellingen

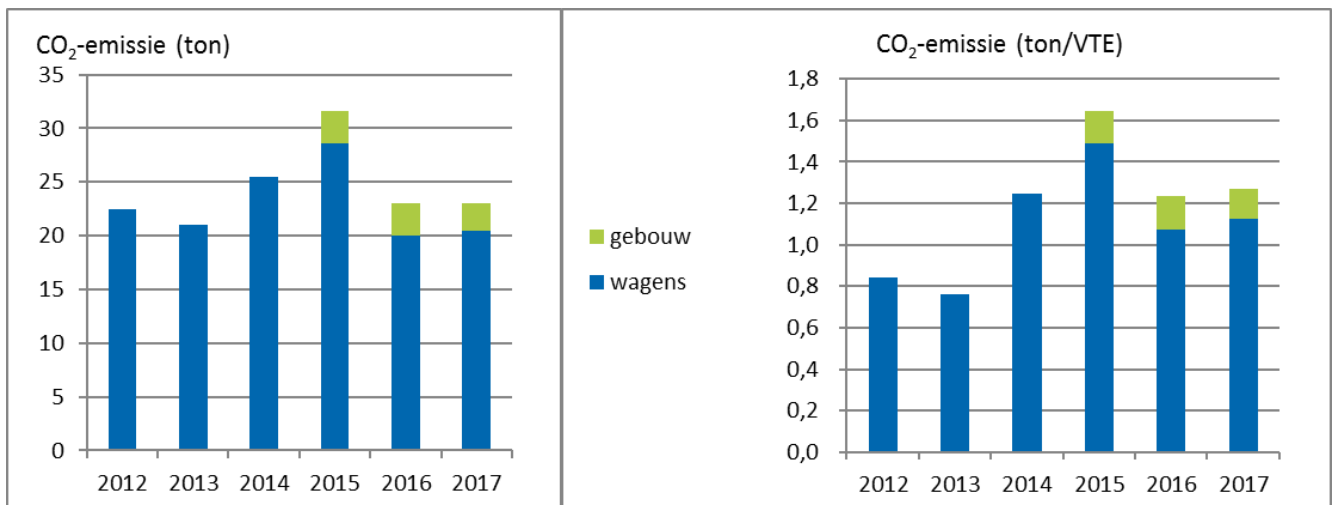
- Tegen 2020 de CO₂-emissie van het wagenpark reduceren met 15 % t.o.v. 2013.
- 80 % van de nieuw aangekochte wagens is geen diesel.
- Het aantal kilometers met dienstwagens reduceren tot 10 % in 2020 ten opzichte van 2012.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie bedroeg 2,6 ton, met 0,14 tonCO₂/vte in 2016. De emissie werd bepaald aan de hand van een percentage in functie van het aantal vte's van het gasverbruik in het gehele gebouw. Daarom was de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw.

De site scoorde in 2017 wat CO₂-uitstoot betreft zeer veel lager ten opzichte van de EMAS-benchmark (1,98 ton CO₂/vte), vermoedelijk door de dichte bezetting.

Figuur 7: Directe CO₂-emissie voor de site VAC Antwerpen (2012-2017): totale emissie en emissie per vte

Emissies dienstwagens

De EMAS-benchmark voor het aandeel dieselwagens in het wagenpark lag op 65 %. Het dienstwagenpark in Antwerpen omvatte 13 dienstwagens op 31/12/2017, waarvan 6 op diesel, 6 benzine en 1 CNG. Dat betekende een aandeel dieselwagens van 46 %. Er werden 4% meer kilometers gereden in 2017 ten opzichte van 2016.

De CO₂-emissie van dienstwagens bleef over de hele periode (2012-2014) min of meer rond de 23 ton. In 2015 hadden we een piek van 28,6 ton, om in 2017 naar 20,4 ton te zakken. Het aantal gereden kilometers tussen 2013 en 2017 nam af met 3%.

De emissie van NO_x was 59 kg in 2017 en 73 kg NO_x in 2015. De emissie van fijnstof door dienstwagens zakte van 3,6 PM_{2,5} in 2015 naar 0,8 PM_{2,5} in 2017.

De totale emissie daalden van 27,5 ton per vte naar 18 ton per vte. De emissie van het wagenpark steeg in die periode met 48%.

Wat kan er beter?

- Aankopen van wagens afwegen tegen het niveau van de vestiging en niet tegen het niveau van de afdeling.
- Uittesten van tele- en videoconferentie.
- Verder rationaliseren van dienstverplaatsingen, door compacte routes, het promoten van collectief vervoer in het kader van vergaderplanning en duurzame alternatieven.

2.1.2.5 Biodiversiteit

Operationele doelstelling

- De VMM onderneemt jaarlijks gerichte acties ter versterking van de biodiversiteit.
- De VMM is voortrekker inzake het gebruik van alternatieven voor pesticiden.

Resultaten 2017

Het gebouw ligt in een erg verstedelijkte omgeving aan het centraal station in Antwerpen. Voor de VMM zelf is het niet mogelijk eigen initiatieven te nemen.

Wat kan er beter?

- Initiatief nemen naar ANB en het Facilitair bedrijf tot het ondernemen van soortgerichte beschermingsacties om de biodiversiteit te verhogen.
- De principes van ecologisch groenbeheer maximaal hanteren bij het groenonderhoud in de bestekken voor aannemers.

2.1.2.6 Grondstoffen: papierverbruik daalt niet voldoende

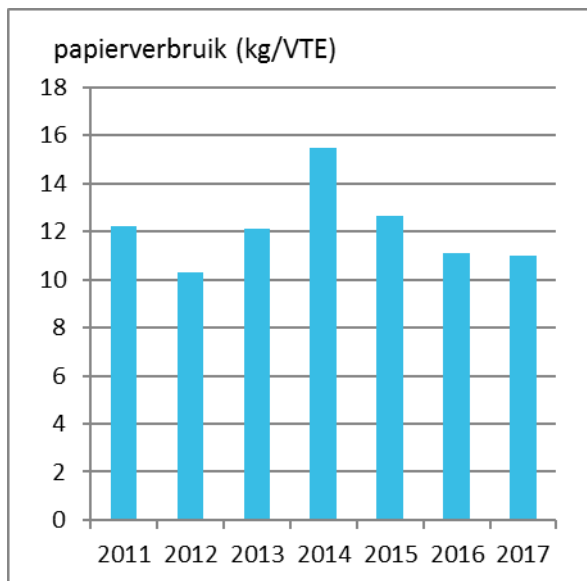
Operationele doelstelling

- Papierverbruik tegen 2020 reduceren met 20 % t.o.v. 2014.

Resultaten in 2017

Het papierverbruik per vte in Antwerpen VAC bedroeg 12,2 kg/vte in 2011 en 11 kg/vte in 2017. Dit is een daling met 29 % ten opzichte van 2014 maar slechts 10% ten opzichte van 2011. De personeelsbezetting daalde in deze periode met 32 %.

In tegenstelling tot andere VMM-locaties werd er meer geprint. Vaak moeten prestatiestaten van de werken aan waterlopen afgedrukt worden.

Figuur 8: Papierverbruik voor printen en kopiëren voor VAC Antwerpen in kg/vte (2011-2017)

Wat kan er beter?

- Verder implementeren van elektronisch handtekenen van alle communicatie.
- Elektronisch rapporteren naar aannemers.
- Technische registraties digitaal bijhouden.

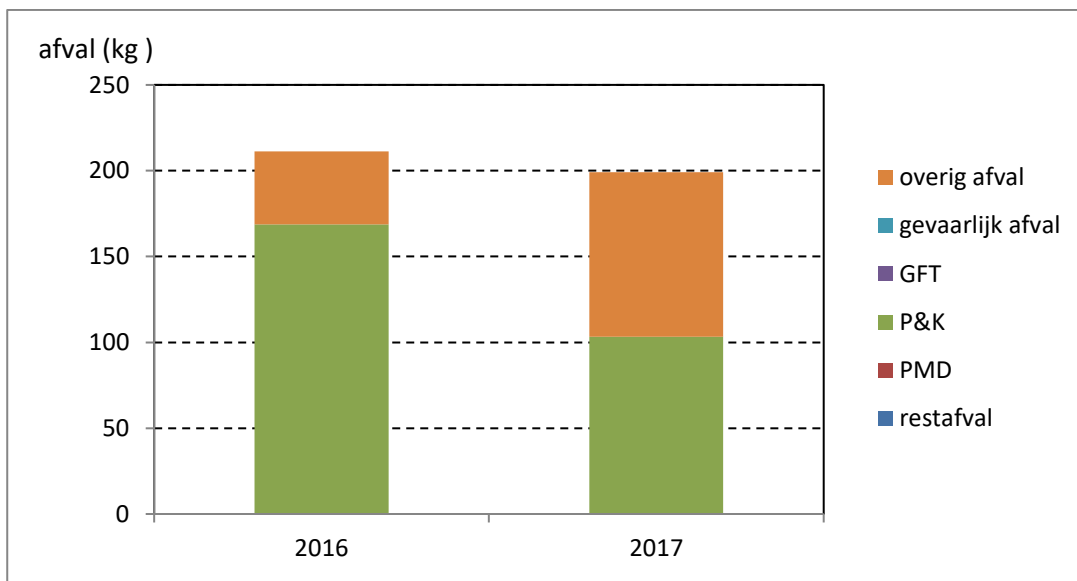
2.1.2.7 Afval

Operationele doelstelling

Restafval (kg/vte) vermijden en het pmd-gebruik reduceren.

Resultaten 2017

Aangezien de VMM een deel van het gebouw betreft als huurder, zijn er geen waarden voor afval beschikbaar. Het met huishoudelijk gelijkgesteld afval wordt centraal afgevoerd. Papier en karton worden wel gewogen alvorens centraal te laten afvoeren. In 2016 was dit 169 kg, in 2017 103kg.

Figuur 9: Afvalproductie per fractie op de site VAC Antwerpen (2016-2017)

Wat kan er beter?

- Aankaarten bij Facilitair bedrijf om de roze zak in te voeren.
- Blijvend sensibiliseren rond het verminderen van afval.

2.1.2.8 Duurzame overheidsopdrachten

Operationele doelstelling

- 80 % van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Wat kan er beter?

- In alle bestekken aangestuurd vanuit het VAC, ook bij kleine aankopen, duurzaamheidscriteria opnemen.

2.1.3 MILIEUACTIEPLAN

Concrete EMAS-acties per kernindicator

VMM/EMAS/REG/007 – ACTIEPLAN Antwerpen VAC 2017-2020						
EMAS kernindicator	Stragische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2017-2020 Antwerpen	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie
water	Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen.	Het verbruik van leidingwater minimaliseren. Geen mogelijkheid om gebruik te maken van grondwater en/of regenwater	1	30/03/2017	2017-2020	Jaarlijkse WIL sensibilisering rond wereldwaterdag
			2	30/03/2017	2017	Drinkfles voorzien voor de terreinmedewerkers van AOW
	De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert	De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen – de VMM geeft het voorbeeld aan externen	3	30/03/2017	2018	Kwaliteits- en milieulabels van carwash dienstwagens bekijken

lucht - emissies	De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	Beschikken over een klimaatactieplan waarin de road map voor emissiereductie tot 2020 geformuleerd wordt	4	30/03/2017	2018-2020	Voorstel formuleren door de teamverantwoordelijken voor het verplichten van het volgen van de cursus ecodrijving voor de collega's die gebruik maken van dienstwagens voor terreinwerk.
			5	30/03/2017	2018	Voorzien van een elektrische fiets voor dienstverplaatsingen
			6	30/03/2017	2018	Voorzien van een degelijke en licht hanteerbare plooi-fiets om de te gebruiken bij dienstverplaatsingen lokaal streekvervoer
			7	30/03/2017	2017-2020	Het gebruik van fiets, openbaar vervoer en carpool promoten voor woon-werkverkeer
	De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel	8	30/03/2017	2017-2020	Bandenspanningsdag organiseren (elke drie maanden)
			9	30/03/2017	2017-2020	Beplemen vervanging dieselwagens door benzinewagens, hybridewagens of CNG wagens, aankoop wagens afwegen op niveau van de vestiging niet per afdeling
			10	30/03/2017	2017-2020	Uittesten van tele- en videoconferenties voor dienstoverleg of overleg met externen
	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens	11	30/03/2017	2018	Actie om het gebruik van de blue-bike te stimuleren

	2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen	reduceren tot 15% in 2019 ten opzichte van 2012				
energie	De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m ²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit. Tegen eind 2014 zal het primair energieverbruik verlagen met 10% en beschikt de locatie over tellers op al haar installaties	12	30/03/2017	2017	Kantoorverlichting in vergaderzalen uitdoen wanneer de ruimtes niet in gebruik zijn.
			13	30/03/2017	2017-2020	Vaatwas pas laten draaien als hij vol is
materialen	Papierverbruik (publicaties/prints/plo ts) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	Het papierverbruik minderen met 20% tegen 2019 t.o.v. 2012	14	30/03/2017	2017-2020	Papierverbruik bij drogen van de handen minimaliseren

mobiliteit	Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woonwerkvervoer de modal split* verbeteren. VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20% tegen 2020 met 2011 als referentiejaar	De modal split verbetert zodat 87% van de werknemers zich duurzaam verplaatst tegen 2019. Het Bluebike gebruik met 100% laten toenemen in 2019 t.o.v. 2014. Tegen 2016 beschikken over een ritregistratiesysteem van al de vervoerswijzen dienstverplaatsingen.	15	30/03/2017	2017-2020	Promoten van blue bike in combinatie met trein gebruiken voor dienstverplaatsingen
		Tegen 2019 aantal duurzame dienstverplaatsingen laten toenemen met 20% t.o.v. 2012.	16	30/03/2017	2017-2020	Jaarlijks mobiliteitsontbijt organiseren en fiets/OV applaus
biodiversiteit			17		2018	

	Gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer	Tegen einde 2016 neemt de VMM een aantal gerichte acties tot behoud van biodiversiteit		30/03/2017		Nagaan of onderhoud van pluviometrie volgens de principes van ecologisch groenbeheer verloopt
	Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020		18	30/03/2017	2018	Halve MEU werken in een natuurgebied in de buurt
			19	30/03/2017	2018	Bekijken met FB en ANB of nestkasten gierzwaluwen of insectenhotel geplaatst kunnen worden
	De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticidendecreet	Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw;	20	30/03/2017	2018	Aanvragen bij FB en ANB plaatsen van nestkast voor slechtvalk bovenop VAC-gebouw
afval	De restfractie met 50% terugdringen tegen 2020, PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar	De hoeveelheid restafval behouden ten opzichte van 2014; PMD reduceert met 10% tegen 2019 met 2012 als referentiejaar	21	30/03/2017	2017-2020	Blijvend sensibiliseren rond het minderen van afval
			22	30/03/2017	2019	Aankaarten bij FB om roze zak in te voeren
			23	30/03/2017	2017-2020	PMD gebruik terugdringen door promoten drinken kraantjeswater; het ter beschikking stellen van kannen

			24	30/03/2017	2018	In de bestekken der werken een beter uitgeschreven sorteerbeleid voor de aannemer opnemen.
indirecte milieuaspecten	Streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten in elke VMM-afdeling duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.	80% van de overheidsopdracht en verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren	25	30/03/2017	2017-2020	Al de opdrachten die vertrekken vanuit deze vestiging bevatten duurzaamheidscriteria
			26	30/03/2017	2018	In de bestekken selectiecriteria voor inschrijvers opnemen, inschrijvers dienen een bepaald kwaliteits- of milieulabel binnen het bedrijf te hebben.

2.2 VAC Leuven

2.2.1 Beschrijving van de EMAS-site VAC LEUVEN

Figuur 10: VAC Leuven

Diestsepoort 6
3000 Leuven

Het Dirk Boutsgebouw ligt naast het NMBS-station van Leuven, rechts van het busstation. Het gebouw is ook vlot bereikbaar met de fiets.

Het gebouw wordt overwegend gebruikt door administratief personeel. De maximumcapaciteit bedraagt 749 aanwezigen.

De VMM heeft kantoorruimte op de derde verdieping. In de toren is er een laboratorium met beperkte opslag van gevaarlijke producten. Dit lab wordt gebruikt door de afdeling Rapportering Water voor de biologische analyse van waterstalen en als uitvalsbasis van de staalnamerondes. In de kelder gebruikt de VMM een technische ruimte waar o.a. het gevaarlijk afval wordt verzameld. In het middengedeelte van de sokkel neemt de VMM kantoorruimte in. **Voor VMM werken er 49 personeelsleden, goed voor 40 VTE in 2017..**

Het Dirk Boutsgebouw is een voorbeeld op het gebied van energieverbruik en isolatie. Door extra te investeren in energiebesparende technieken scoort het project uitstekend volgens de wetgeving

'Energieprestatie en Binnenklimaat' (EPB). Wanneer we het toetsen aan de duurzaamheidshandleiding 'Waardering van kantoorgebouwen' van de Vlaamse overheid, behaalt dit project het maximaantal van 4 sterren.

Zo gebeurt de verwarming van het gebouw met convectoren met thermostatische kranen. De koeling gebeurt met statische koelbalken boven een geperforeerd verlaagd plafond. De verlichting werkt via aanwezigheidsdetectie en daglichtcompensatie. Ook aan een efficiënt waterverbruik werd gedacht. Regenwater wordt gebruikt voor de toiletten en de dienstkranen. Kranen starten en stoppen automatisch, en zowel de toiletten als de douches zijn voorzien van een spaarknop. Verder is er energierecuperatie door middel van een boorgatenergie-opslagsysteem: de warmte wordt in de zomer in de grond opgeslagen, en in de winter wordt ze beschikbaar gesteld voor verwarming. In de zomer zorgt dit systeem voor de koeling. Tot slot is het gebouw uitgerust met zonnepanelen.

Door de doorgedreven isolatie en de gebruikte technieken bereikt het VAC Leuven een E-peil 49. Dit geeft aan dat het gebouw ongeveer de helft minder energie verbruikt dan een standaard nieuw kantoorgebouw.

In het VAC Leuven wordt het principe van anders werken toegepast: geen eigen werkplek, in een open landschap waar diensten in elkaar overlopen, team- en concentratiecockpits, clean desk, tele- en thuiswerk, laptops en draagbare telefoons...

2.2.2 Milieuprestaties

2.2.2.1 Water. Goeie resultaten

2.2.2.1.1 Watergebruik

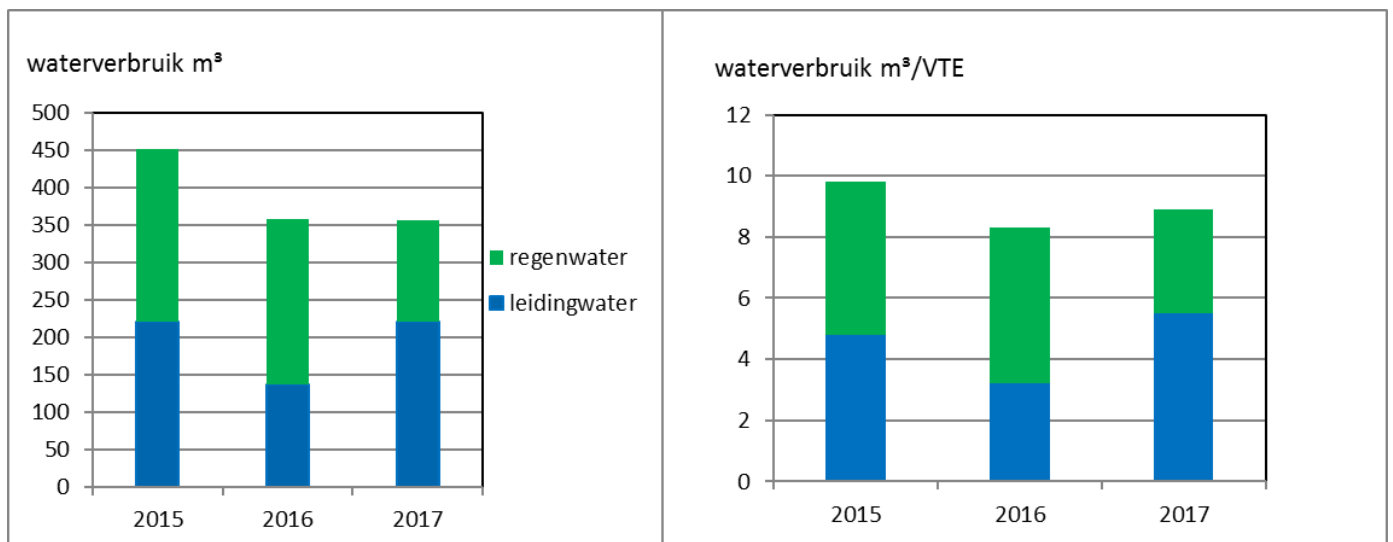
Operationele doelstelling

- De vervanging van leidingwater door regenwater en grondwater maximaliseren. Maximaliseren van infiltratie op eigen bodem.

Er is regenwater ter beschikking voor het spoelen van de toiletten en voor de schoonmaak. Leidingwater wordt gebruikt voor de overige nutsvoorzieningen, waaronder consumptie en de afwasmachines in de keukens. In 2017 bleef het totale waterverbruik gelijk aan 2016 maar zien we een verschuiving naar het aandeel leidingwater in het totale waterverbruik. In 2017 is 38%, 137 m³, van het totale verbruik regenwater. In 2016 maakte dit het grootste deel uit van het verbruik: 221 m³ regenwater, of 62 % van het totale waterverbruik. De reden is dat in 2017 er een defecte sonde in de regenwatertank en een defecte frequentieregelaar bleek te zijn die toen ook vervangen zijn.

Het verbruik wordt bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding tussen de vte's werkzaam bij de VMM en de vte's in het hele gebouw. Daarom is de evolutie in het verbruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar ook door die in het gehele gebouw. Per vte verbruikt een VMM'er in 2017 hier 8,9 m³, met een deel regenwater van 3,4 m³ versus leidingwater: 5,5 m³.

In vergelijking met onze eigen gebouwen ligt het verbruik per vte hoger, het gebouw is wel uitgerust met een grootkeuken.

Figuur 11: Waterverbruik op de locatie VAC Leuven in de periode 2015-2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte

Wat kan er beter?

- Terreinmedewerkers aanmoedigen om leidingwater te drinken door een drinkfles te voorzien.
- De haalbaarheid nagaan voor het gebruik van regenwater voor het spoelen en triëren van stalen.

2.2.2.1.2 Afvalwater

Operationele doelstelling 2017-2019

- De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen. Voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert is ze een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater.

2.2.2.2 Energie. Het gaat de goede kant uit

2.2.2.2.1 Elektriciteitsverbruik

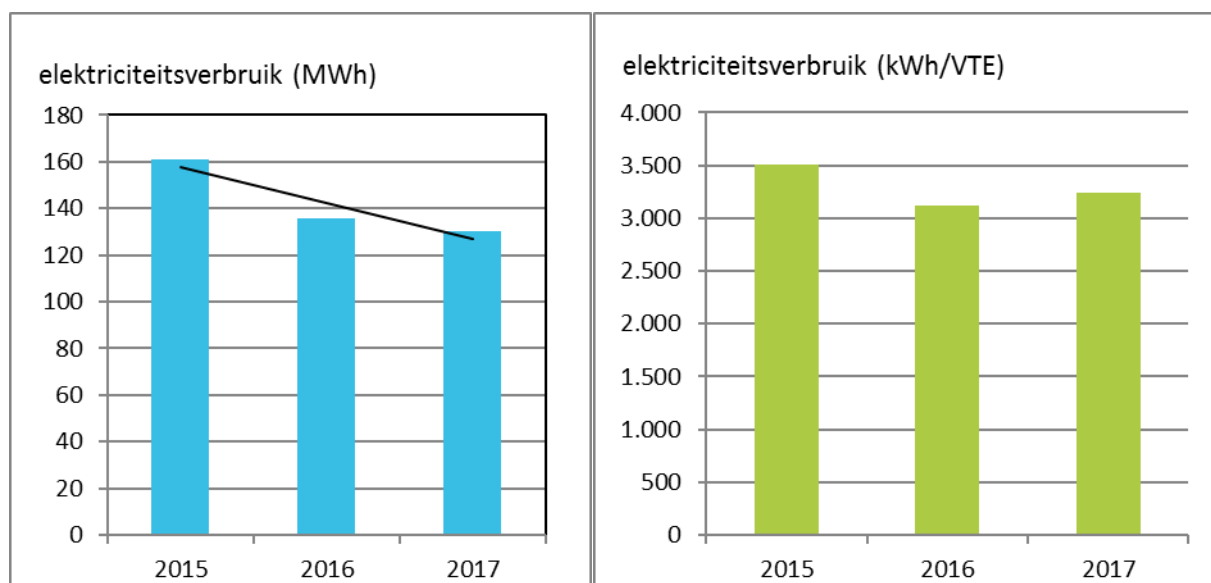
Operationele doelstelling

- Tegen 2020 het primair elektriciteitsverbruik verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks, met 2015 als referentiejaar.

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Daarom was de evolutie in het verbruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Het totale verbruik daalde met 4,1 % tussen 2016 en 2017. Tussen 2015 en 2017 nam het verbruik met 19,1% af dankzij energiebesparende maatregelen. Per vte was het verbruik 3.246 kWh (hoger dan in onze eigen gebouwen), en dit ondanks de dichte bezetting. Het gebouw is wel uitgerust met een grootkeuken.

Het elektriciteitsverbruik van 2017 lag 20 % lager ten opzichte van de EMAS-benchmark (4.017 kWh/vte) en hoger dan de VMM-benchmark (2.927 kWh/vte).

Figuur 12: Elektriciteitsverbruik site VAC Leuven, verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2015-2017)

Wat kan er beter?

- Medewerkers sensibiliseren om de deuren te sluiten, op die manier gaan de lichten doven in de lokalen.
- Binnen het facilitair bedrijf lopen er energiebesparende maatregelen.

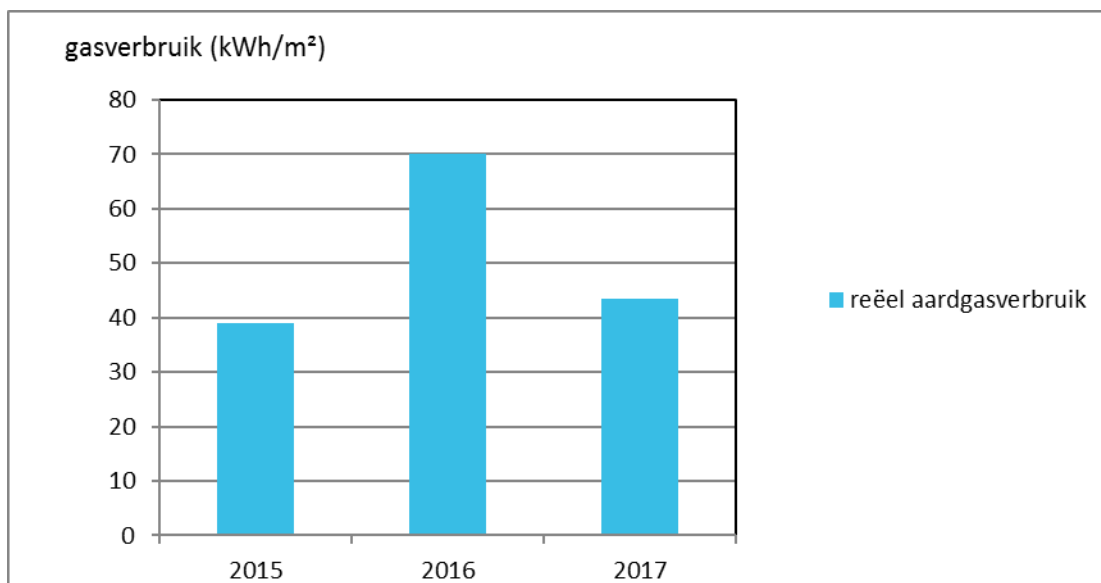
2.2.2.2.2 Gasverbruik

Operationele doelstelling

- Tegen 2020 het gasverbruik (kWh/m²) verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks t.o.v. 2015.

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Het gasverbruik geeft de warmtevraag weer voor het kantoorgedeelte dat de VMM gebruikt. Dit is maar een deel van de warmtevraag van het gebouw, aangezien er ook een BEO-veld aanwezig is. Het verbruik bedroeg 43 kWh/m² in 2017, 1593 kWh/vte. Tussen 2015 en 2017 nam het verbruik met 11,5% toe. Tussen 2016 en 2017 nam het verbruik wel terug af met 38,1%. 2015 en 2017 waren uitzonderlijk warme jaren (jaren met resp. de zesde en de vijfde hoogste gemiddelde jaartemperatuur sedert het begin van de metingen in Ukkel), 2016 was een relatief minder warm jaar.

Figuur 13: Gasverbruik (reëel) voor het VAC Leuven in kWh/m² bruto vloeroppervlakte (2015-2017)

Wat kan er beter?

- Actief meewerken aan de initiatieven van het Facilitair bedrijf ter verlagings van het verbruik.
- Door het systematischer sluiten van de sasdeuren wordt warmteverlies vanuit de kantoorruimte naar de liftkokers tegengegaan.

2.2.2.3 Mobiliteit. Goede cijfers

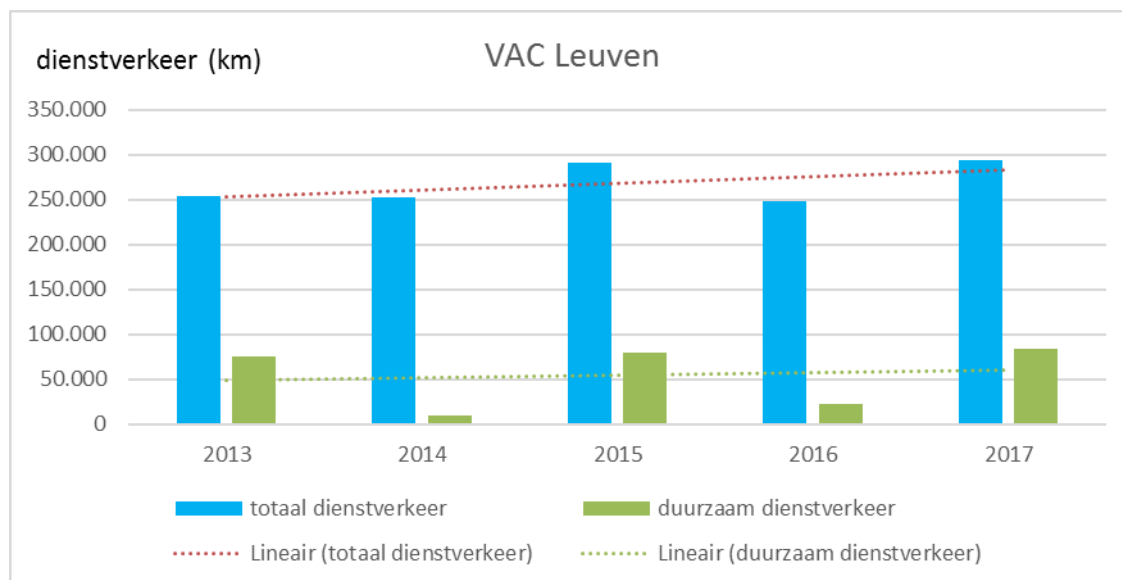
Operationele doelstellingen

- Het aantal dienstkilometers met wagens daalt tegen 2019 met 10 % t.o.v. 2012.
- De duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) nemen toe met 20 % t.o.v. 2012.
- Het Blue-bikegebruik (aantal ontleningen) in 2020 met 30 % laten toenemen t.o.v. 2014.
- 87 % van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020.

Resultaten 2017

2.2.2.3.1 Dienstreizen

Sinds 2013 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoermiddelen voor de site VAC Leuven. Binnen VMM was deze vestiging goed voor 6 % van de dienstkilometers in 2017. Dit jaar had VAC Leuven een hoog aandeel in duurzame vervoermodi, met 28 % ten opzichte van het VMM-totaal van 14 %. Dit aandeel was stabiel ten opzichte van 2013. Een deel van de VMM'ers staat op deze site in voor meetnetten van de waterlopen en controle van de rioleringsinfrastructuur. Voor die terreinwerkers is het openbaar vervoer geen alternatief, dus zetten wij in op de verbetering van de emissies van deze dienstwagens.

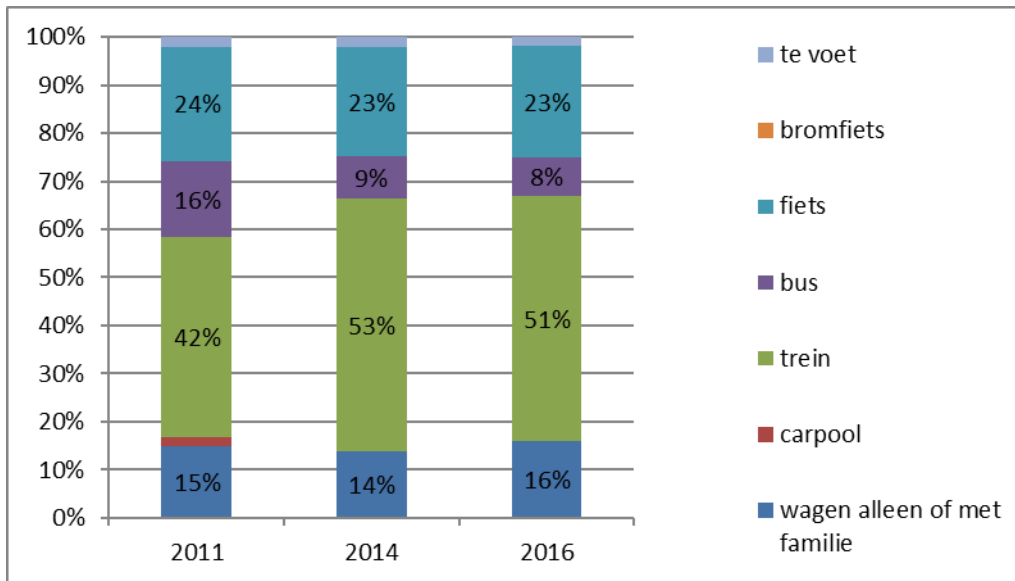

Figuur 14: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site VAC Leuven (2013-2017)

2.2.2.3.2 Woon-werkverkeer

De site VAC Leuven ligt naast het treinstation van Leuven. Het aandeel duurzaam woon-werkverkeer bedroeg 84 % in 2011, 87 % in 2014 en 84 % in 2016. Daarmee draagt deze site ruim bij aan het halen van het doel van 52 % duurzaam woon-werkverkeer voor heel de VMM tegen 2020.

Figuur 15: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site VAC Leuven (2011-2016)
(Bron: enquête woon-werkverkeer 2011-2014-2016)

Wat kan er beter?

- Responsabilisering van VMM-richtlijn dienstverplaatsingen.
- Promoten van videoconferenties voor dienstoverleg of overleg met externen.
- Bandenspanning driemaandelijks controleren.
- Kritisch bekijken van het dienstwagenpark.

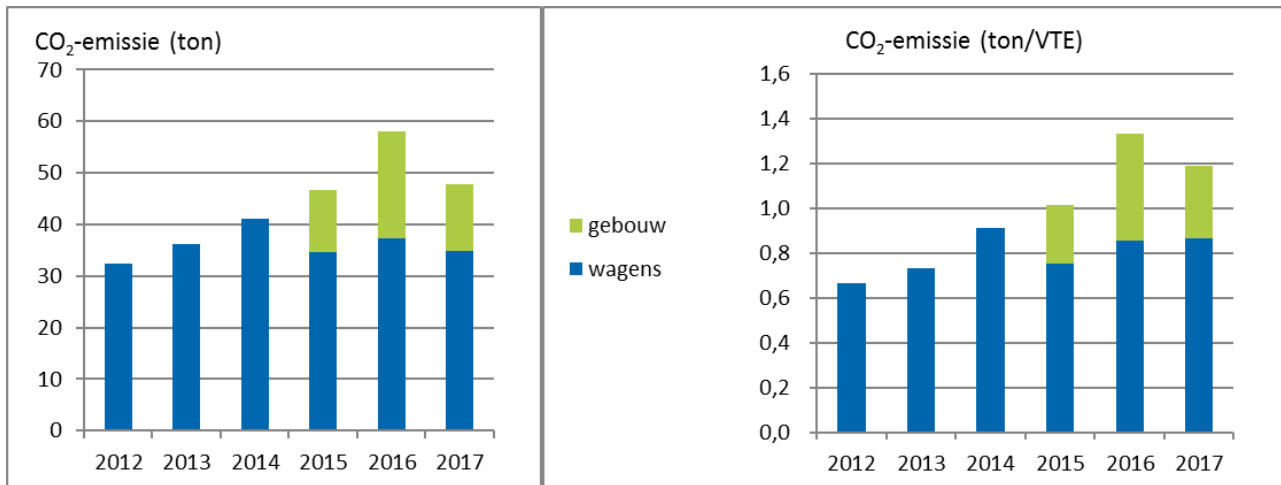
2.2.2.4 Emissies. Er is ruimte voor verbetering

Operationele doelstellingen

- Tegen 2020 de CO₂-emissie van het wagenpark reduceren met 15 % t.o.v. 2013.
- 80 % van de nieuw aangekochte wagens is geen diesel.
- Het aantal kilometers met dienstwagens reduceren tot 10 % in 2020 ten opzichte van 2012.

Emissies gebouwen

De gebouw gebonden CO₂-emissie evolueerde van 12 ton CO₂ in 2015 naar 12,9 ton in 2017. De emissie van het gasverbruik werd bepaald aan de hand van een percentage in functie van het aantal vte's in het gehele gebouw. Daarom was de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Op het vlak van vte's is de emissie laag: 0,26 ton/vte in 2015 en 0,32 ton/vte in 2017. Dat komt door de hoge bezettingsgraad.

Figuur 16: Directe CO₂-emissie voor de site VAC Leuven (2012-2017): totale emissie en emissie per vte

Emissies dienstwagens

De EMAS-benchmark voor het aandeel dieselwagens in het wagenpark lag op 65 %. Het dienstwagenpark in Leuven omvatte op 31/12/2017 14 dienstwagens, waarvan 5 op benzine. Dat betekent een aandeel dieselwagens van 64,29 %.

De daling van de CO₂-emissie van dienstwagens in 2015 naar 34,7 ton heeft zich niet doorgezet. Met 37,4 ton CO₂ in 2016 stootten we 3 % meer CO₂ uit dan in 2013. Het aantal gereden kilometers (2015-2016) steeg met 8 %.

De emissie van NO_x was 109 kg in 2016 (idem in 2015). De emissie van fijnstof door dienstwagens daalde licht van 4 PM_{2,5} in 2015 naar 3,6 PM_{2,5} in 2016.

Wat kan er beter?

- Kritisch bekijken van het dienstwagenpark.
- Verder promoten van tele- en videoconferentie.
- Driemaandelijks controle van de bandenspanning.
- Verder rationaliseren van dienstverplaatsingen door compacte routes, promoten van collectief vervoer in het kader van vergaderplanning en duurzame alternatieven.

2.2.2.5 Biodiversiteit

Operationele doelstelling

- De VMM onderneemt jaarlijks gerichte acties ter versterking van de biodiversiteit.
- De VMM is een voortrekker inzake het gebruik van alternatieven voor pesticiden.

Resultaten 2017

Het gebouw ligt in een verstedelijkte omgeving aan het centraal station in Leuven. Voor de VMM zelf is het daarom erg moeilijk om eigen initiatieven te nemen.

Wat kan er beter?

- Initiatief nemen naar ANB en het Facilitair bedrijf tot het ondernemen van soortgerichte beschermingsacties om de biodiversiteit te verhogen.

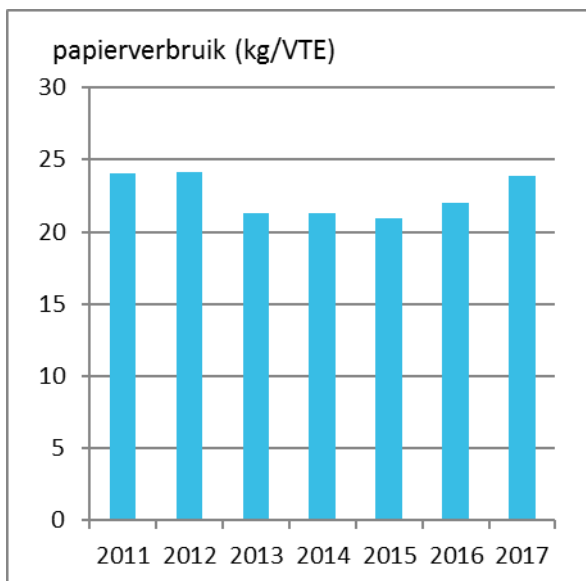
2.2.2.6 Grondstoffen: papierverbruik daalt niet

Operationele doelstelling

- Papierverbruik tegen 2020 reduceren met 20 % t.o.v. 2014.

Resultaten in 2017

Het papierverbruik per vte in Leuven VAC bedroeg 24,1 kg/vte in 2011 en 13,7kg/vte in 2017. Dit is een daling van slechts 1% ten opzichte van 2011. Het VAC Leuven drukt het meest af binnen heel de VMM. Door de digitalisering van de heffingsaangiften en de rioleringsdossiers voor gemeenten verwachten we een daling vanaf 2014. We zien dit helaas niet terug in de cijfers.

Figuur 17: Papierverbruik voor printen en kopiëren VAC Leuven in kg/vte (2011-2017)

Wat kan er beter?

- Verder implementeren van elektronisch handtekenen van alle communicatie.
- Verder uitbreiden digitaal aangifteloket heffingen.
- Start systeem Alfresco voor subsidieaanvragen riolering.

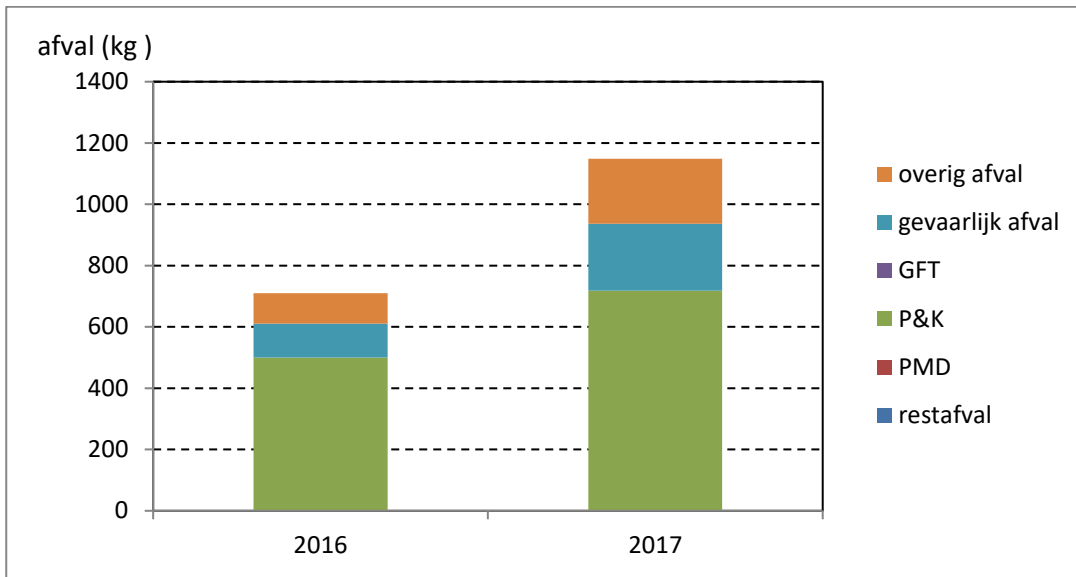
2.2.2.7 Afval

Operationele doelstelling

Restafval (kg/vte) vermijden en het pmd-gebruik reduceren.

Resultaten 2017

Aangezien de VMM een deel van het gebouw betreft als huurder, zijn er geen waarden voor afval beschikbaar. Het met huishoudelijk gelijkgesteld afval wordt centraal afgevoerd. Papier en karton worden wel gewogen alvorens centraal te laten afvoeren. Het afval afkomstig van de laboactiviteiten wordt op afroep afgevoerd.

Figuur 18: Afvalproductie per fractie op de site VAC Leuven (2016-2017)

Wat kan er beter?

- Aankaarten bij Facilitair bedrijf om de roze zak in te voeren.
- Blijvend sensibiliseren rond het verminderen van afval.

2.2.2.8 Duurzame overheidsopdrachten

Operationele doelstelling

- 80 % van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Wat kan er beter?

- In alle bestekken aangestuurd vanuit het VAC, ook bij kleine aankopen, duurzaamheidscriteria opnemen.

2.2.3 MILIEUACTIEPLAN

Concrete EMAS-acties per kernindicator

VMM/EMAS/REG/007 – ACTIEPLAN LEUVEN VAC 2017-2020						
EMAS kernindicator	Stragische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2017-2020 LEUVEN	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie
water	<p>Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen.</p> <p>De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze</p>	<p>Het verbruik van leidingwater minimaliseren. De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen – de VMM geeft het voorbeeld aan externen</p>	1	23/03/2017	2018	Technische en financiële haalbaarheid nagaan samen met Facilitair bedrijf voor opvang en gebruik van regenwater voor diverse toepassingen: kantoorplanten en spoelen en triëren van stalen
			2	23/03/2017	2018	Drinkfles voorzien voor de terreinmedewerkers van AENT en AELT

	controleert en adviseert					
lucht - emissies	De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO ₂ -equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als referentiejaar door directe* emissiereductie.	CO ₂ emissies (ton CO ₂ /VTE) minderen met 15% in 2020 tov 2013	3	23/03/2017	2018	Voorstel formuleren door de teamverantwoordelijken voor het verplichten van het volgen van de cursus Ecodriving voor de collega's die gebruik maken van dienstwagens voor terreinwerk.
			4	23/03/2017	2018	Voorzien van een elektrische fiets voor dienstverplaatsingen
			5	28/04/2017 – 10/04/2018	2017-2020	Bandenspanning van de dienstwagens 3-maandelijks controleren
			6	23/03/2017	2017-2020	Het gebruik van fiets, openbaar vervoer en carpool promoten voor woon-werkverkeer
	De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel	7	23/03/2017	2017-2020	Beplemen vervanging dieselwagens door benzinewagens, hybridewagens of CNG wagens aankoop wagens afwegen op niveau van de vestiging niet per afdeling (in functie van gebruik en niet bezit)
		8	23/03/2017	2017-2020	Verder promoten van tele- en videoconferenties voor dienstoverleg of	

						overleg met externen, opleiding organiseren
	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 10% in 2019 ten opzichte van 2012	9	23/03/2017	2018	Kritisch bekijken poule dienstwagens (DMO-DMA)
energie	De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m ²) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit; Het gasverbruik (kWh/m ²) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar Het elektriciteitsverbruik (kWh) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar	10	23/03/2017	2017	3 koelkasten in de cockpits uitschakelen, enkel gebruiken voor koelen ikv evenementen
			11	23/03/2017	2017	Onderzoek om de diepvriezer te delen DMO en DMA voor koelelementen (1 diepvries ipv 2)
			12	23/03/2017	2017	Vaatwas pas laten draaien als hij vol is
			13	23/03/2017	2017	Sensibiliseren om de deuren van niet gebruikte vergaderzalen en lokalen te sluiten (licht gaat uit)
			14	23/03/2017	2017	Deuren naar lifthal dicht houden (alle openstaande deuren meer sluiten)

			15	23/03/2017	2017	Communicatie actie om de deuren altijd te sluiten
materialen	Papierverbruik (publicaties/prints/pots) met 20% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	Het papierverbruik minderen met 20% tegen 2020 t.o.v. 2014	16	23/03/2017	2017-2020	Papierverbruik bij drogen van de handen en materieel minimaliseren
			17	23/03/2017	2017	Gebruik van ecologische keukenrol binnen DMA/DMO
			18	23/03/2017	2019	Uitprinten van bulletins aanpassen om overbodige pagina's te vermijden
			19	23/03/2017	2017-2023	Digitaal aangifteloket heffingen: besparing (minimum) van 135.000 pagina's/jaar verzending, van 70.000 pagina's/jaar in ontvangst (minder archief en minder te vernietigen), van 60.000 kartonnen archiefmappen/ 8 jaar. Opwerken van oude duplicaten: 10.000 pagina's/jaar.
			20	25/07/2017	2017	Start Alfresco
			21	25/07/2017	2018-2020	Besparing van ongeveer 6.200 pagina's/jaar verzending (excl. enveloppes) en ongeveer 645.000/jaar ontvangst (incl. A0 plannen als A4 verrekend, excl. verpakking)
mobiliteit	Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren.	87% van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020.	22	23/03/2017	2017-2020	Promoten van blue bike in combinatie met trein gebruiken voor dienstverplaatsingen
			23	23/03/2017 –	2017-2020	Jaarlijks mobiliteitsontbijt organiseren en fiets/OV applaus

	VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20% tegen 2020 met 2011 als referentiejaar	Tegen 2020 aantal duurzame dienstverplaatsingen laten toenemen met 20% t.o.v. 2012. Het Blue-bike gebruik (aantal ontlenen/jaar) met 30% laten toenemen in 2020 t.o.v. 2014		26/04/2018		
biodiversiteit	Gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer. Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020. De VMM voldoet steeds aan het nul gebruik van pesticiden zoals voorgeschreven in het pesticiden decreet .	Tegen einde 2020 neemt de VMM een aantal gerichte acties tot behoud van biodiversiteit. Nul gebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw.	24	23/03/2017	2018	Halve MEU werken in een natuurgebied in de buurt
			25	23/03/2017	2018	Bekijken met FB en ANB of nestkasten gierzwaluwen of insectenhotel geplaatst kunnen worden rond het gebouw
afval			26		2017	

	Afvalbeheer VMM-breed optimaliseren			23/03/2017		Een oplossing zoeken voor de metaalfractie
	De restfractie met 50% terugdringen tegen 2020, PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar	Restafval vermijden en het PMD gebruik reduceren	27	23/03/2017	2017-2020	Blijvend sensibiliseren rond het minderen van afval
28			23/03/2017	2017	Aankaarten bij FB om roze zak in te voeren	
29			23/03/2017	2018	Onderzoek plaatsen van compostvat om gft te scheiden van restafval	
30			23/03/2017	2017-2020	PMD gebruik terugdringen door promoten drinken kraantjeswater	
31			6/09/2017	2017	Extra weegschaal voor afval aanvragen voor plaatsing in de kelderruimte	
indirecte milieuaspecten	Streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten	80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren	32	23/03/2017	2017-2020	Al de opdrachten die vertrekken vanuit deze vestiging bevatten duurzaamheidscriteria

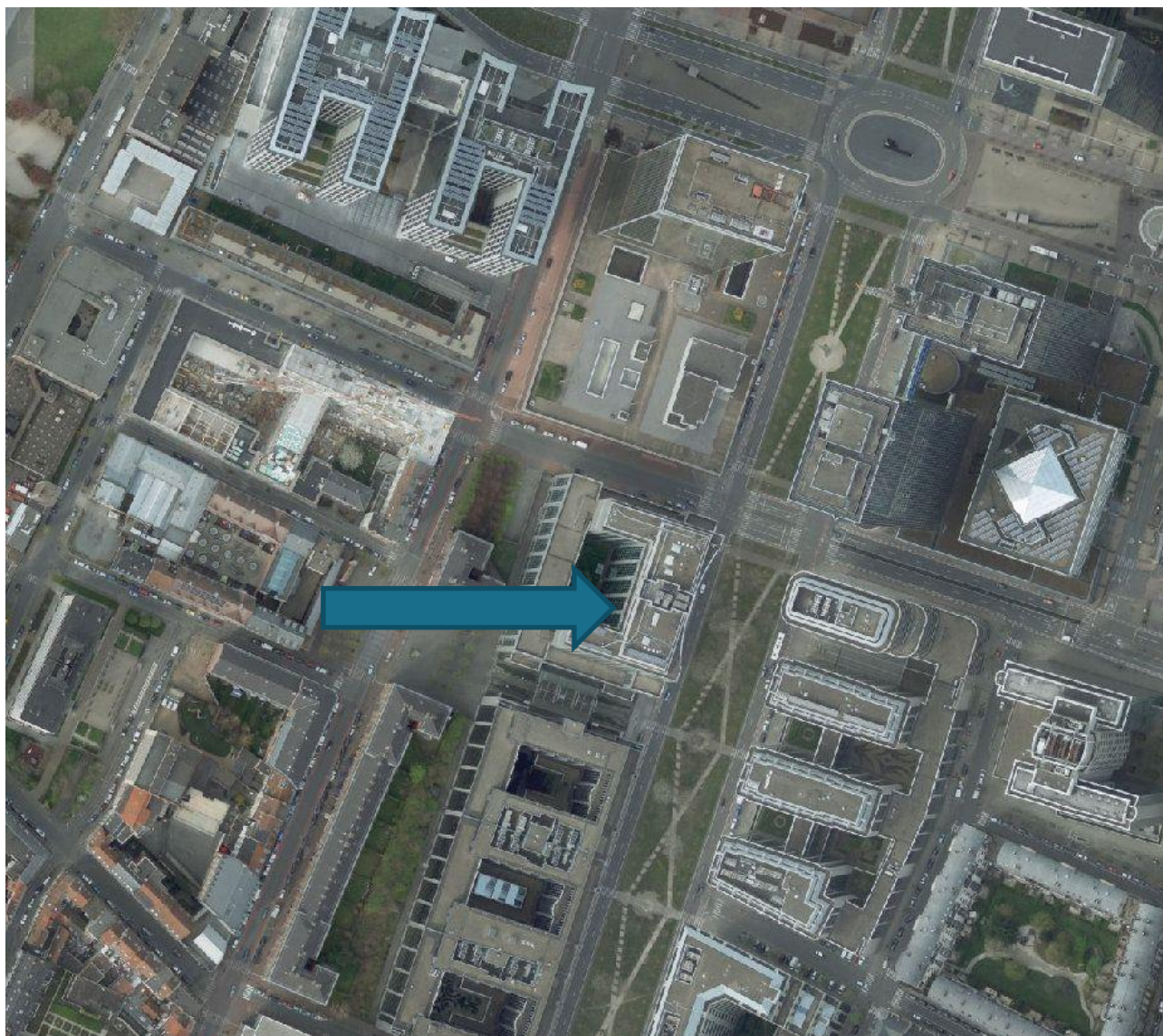

	<p>n in elke VMM-afdeling duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.</p>					
--	--	--	--	--	--	--

2.3 Graaf de Ferraris-gebouw Brussel

2.3.1 Beschrijving van de EMAS-site Graaf de Ferraris-gebouw Brussel

Figuur 19: Graaf de Ferraris-gebouw Brussel

Koning Albert II-laan 20 bus 16
1000 Brussel

2.3.2 Milieuprestaties

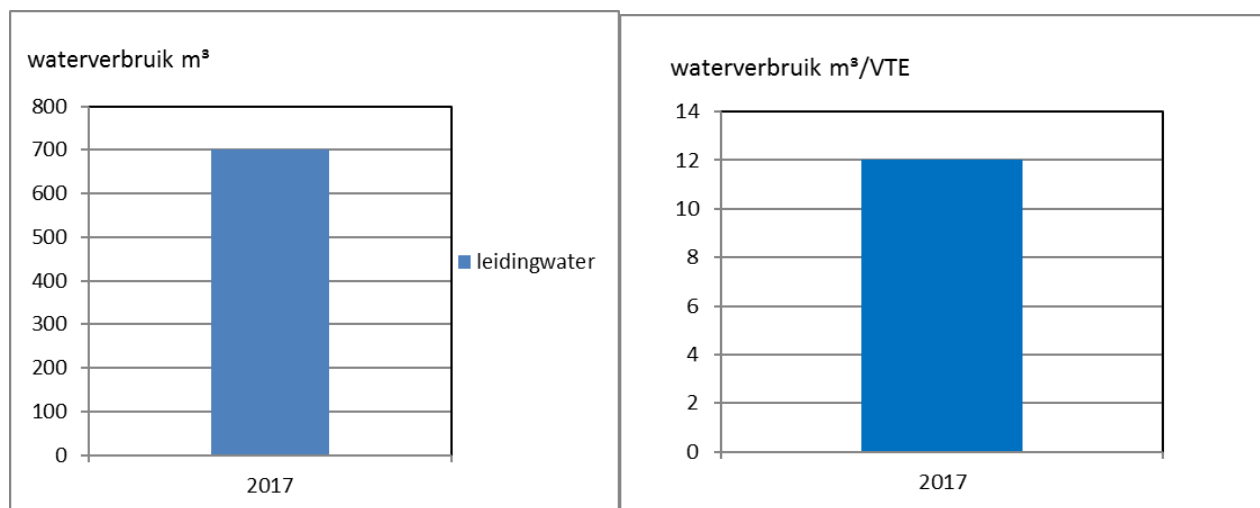
2.3.2.1 Water. Lichte daling in verbruik

2.3.2.1.1 Watergebruik

Operationele doelstelling

- Het verbruik van leidingwater minimaliseren.

Er is geen regenwater ter beschikking. Daarom wordt leidingwater gebruikt voor alle nutsvoorzieningen, waaronder het spoelen van de toiletten, de schoonmaak en ook consumptie. Er is een restaurant in het gebouw. De omschakeling naar regenwater wordt momenteel beschouwd als technisch onhaalbaar. Het verbruik wordt bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding tussen vte's werkzaam bij de VMM en de vte's in het hele gebouw. Daarom is de evolutie in het verbruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Per vte verbruikt een VMM'er hier 12 m³, het totale jaarverbruik bedraagt 701 m³.

Figuur 20: Waterverbruik op de locatie Graaf de Ferraris Brussel in 2017: totaal jaarverbruik en jaarverbruik per vte

Wat kan er beter?

- Medewerkers aanmoedigen om leidingwater te drinken door een drinkfles of waterkan te voorzien.

2.3.2.1.2 Afvalwater

Operationele doelstelling 2018-2020

De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen. Voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert is ze is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater.

Wat kan er beter?

- Milieurichtlijnen laten opnemen in het contract met firma's die werkoveralls wassen

2.3.2.2 Energie

2.3.2.2.1 Elektriciteitsverbruik

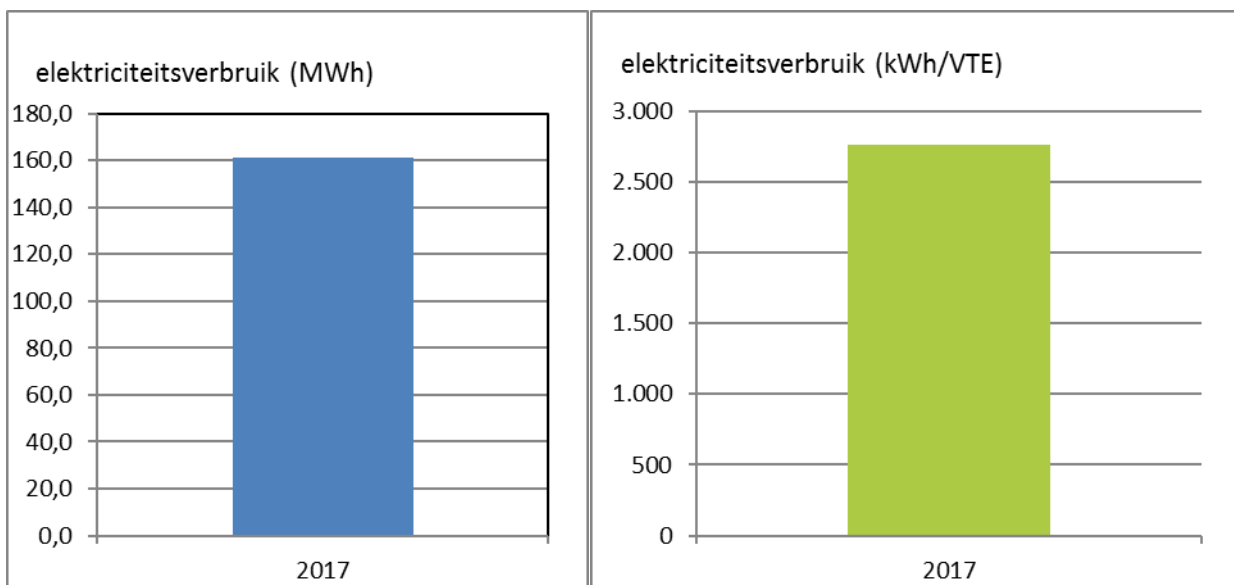
Operationele doelstelling

Tegen 2020 het primair elektriciteitsverbruik verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks ten opzichte van 2015..

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij de VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Daarom was de evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw. Het totale verbruik in 2017 is 161 MWh. Per vte bedroeg het verbruik 2.758 kWh/VTE. Het gebouw is wel uitgerust met een grootkeuken.

Het elektriciteitsverbruik van 2017 lag lager ten opzichte van de EMAS-benchmark (4.017 kWh/vte) en iets lager dan de VMM-benchmark (2.927 kWh/vte).

Figuur 21: Elektriciteitsverbruik site Graaf de Ferraris Brussel, verbruik in MWh per jaar en verbruik in kWh per vte (2017)

Wat kan er beter?

- Collega's BXL sensibiliseren om energieverbruikers zo veel mogelijk uit te schakelen (verlichting, pc schermen...)

2.3.2.2.2 Gasverbruik

Operationele doelstelling

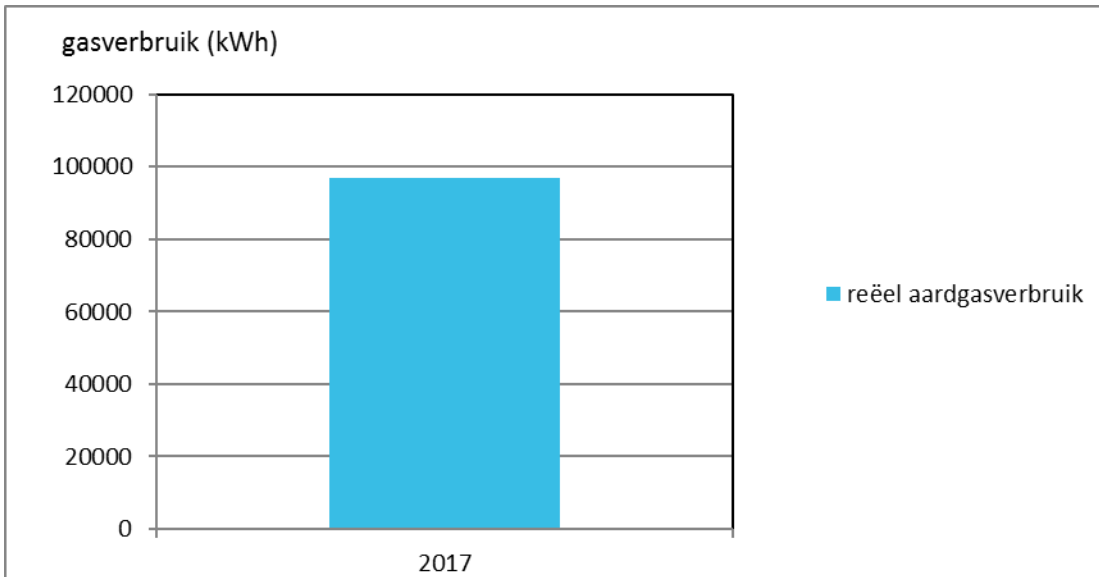
- Tegen 2020 het gasverbruik (kWh/m²) verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks.

Resultaten 2017

Het verbruik werd bepaald aan de hand van het verbruik in het gehele gebouw, vermenigvuldigd met de verhouding vte's werkzaam bij de VMM ten opzichte van de vte's in het hele gebouw. Het gasverbruik geeft de warmtevraag weer voor het kantoorgedeelte dat de VMM gebruikt. Het reële verbruik bedroeg 97 MWh in 2017 of 1661kWh/VTE.

Opgelet: we spreken van kWh en niet kWh/m²: want het gebruikte vloeroppervlak door VMM is niet gekend

Figuur 22: Gasverbruik (reëel) voor het Graaf de Ferraris-gebouw Brussel in kWh (2017)

Wat kan er beter?

- Jaarlijks deelnemen aan dikke truiendag

2.3.2.3 Mobiliteit

Operationele doelstellingen

- Het aandeel duurzame verplaatsingen in het woon-werkverkeer verbetert.
- Het aantal dienstkilometers met wagens daalt tegen 2020 met 10 % t.o.v. 2012.
- De duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) nemen toe met 10 % t.o.v. 2012.
- Het Blue-bikegebruik (aantal ontleningen) in 2020 laten toenemen met 30% t.o.v. 2014.

Resultaten 2017

2.3.2.3.1 Dienstreizen

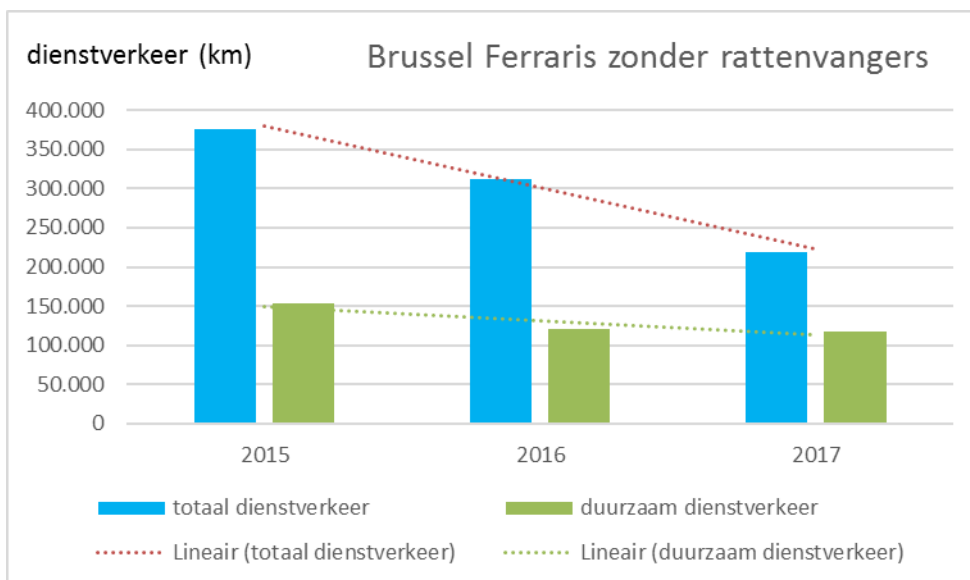
Sinds 2015 zijn gegevens beschikbaar over de binnenlandse dienstverplaatsingen met diverse vervoermiddelen voor de site Brussel. We beschouwen de site wel zonder de rattenvangers die aangestuurd worden vanuit Brussel maar hier niet van uit opereren.

Binnen de VMM was deze vestiging goed voor 4 % van de dienstkilometers in 2017. Opmerkelijk is dat 54% van de dienstkilometers duurzaam zijn, dit ten opzichte van het VMM-totaal van 14 %. Dit aandeel nam toe ten opzichte van 2015, toen het nog 41 % bedroeg.

De site is goed voor 5,5% van de internationale dienstverplaatsingen en 7% van de vliegtuigverplaatsingen binnen de VMM.

De VMM staat op deze site in voor het bepalen van het beheer van de waterlopen: de terreinmedewerkers opereren vanuit de andere locaties.

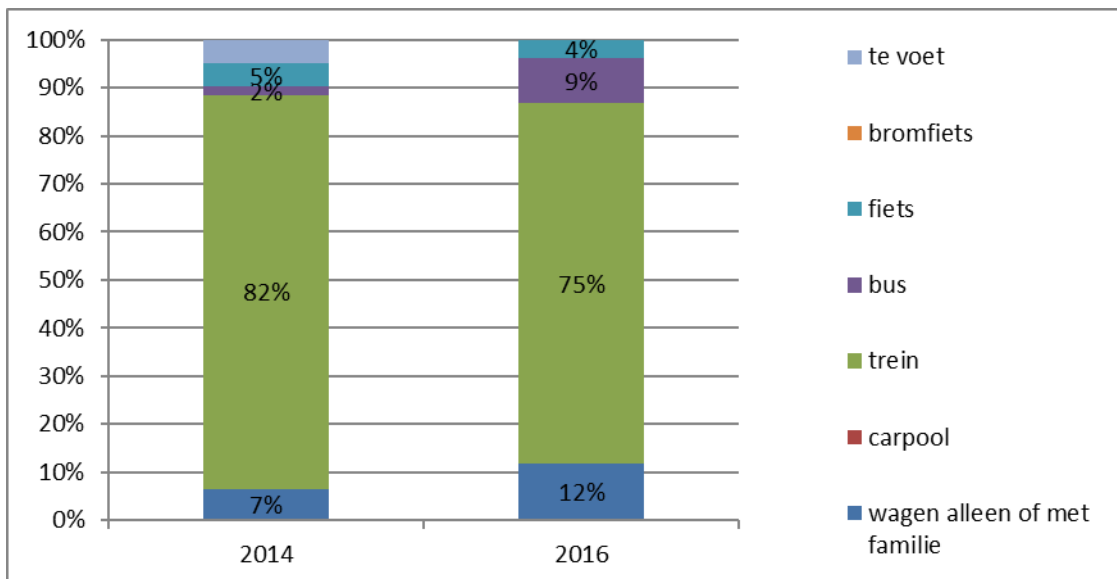

Figuur 23: Dienstverplaatsingen, personenkilometers dienstverkeer (km) op de site Graaf de Ferraris Brussel (2015-2017)

2.3.2.3.2 Woon-werkverkeer

De site Ferraris Brussel ligt dicht bij het treinstation Brussel-Noord. Het aandeel in duurzaam woon-werkverkeer bedroeg er 93 % in 2014 en 88 % in 2016. Doel voor heel de VMM is om tegen 2020 de modal split te verbeteren, wat overeenkomt met een percentage duurzaam woon-werkverkeer boven de 52 %. In deze vestiging is er weinig potentieel voor een hoger aandeel duurzaam woon-werkverkeer.

Figuur 24: Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de site Graaf de Ferraris Brussel (2014-2016)
(Bron: enquête woon-werkverkeer 2014-2016)

Wat kan er beter?

- Responsabilisering van de VMM-richtlijn dienstverplaatsingen.
- Acties om het gebruik van Blue-bike te stimuleren.
- Verplaatsingen uitvoeren met plooi-fiets en streekvervoer.

Het gebouw ligt in een erg verstedelijkte omgeving aan het noord station in Brussel. Voor de VMM zelf is het niet mogelijk eigen initiatieven te nemen.

Wat kan er beter?

- Teambuilding bevat zeker 1 activiteit in kader van biodiversiteit (doe activiteit)
- Jaarlijkse actie rond vegetarisch eten

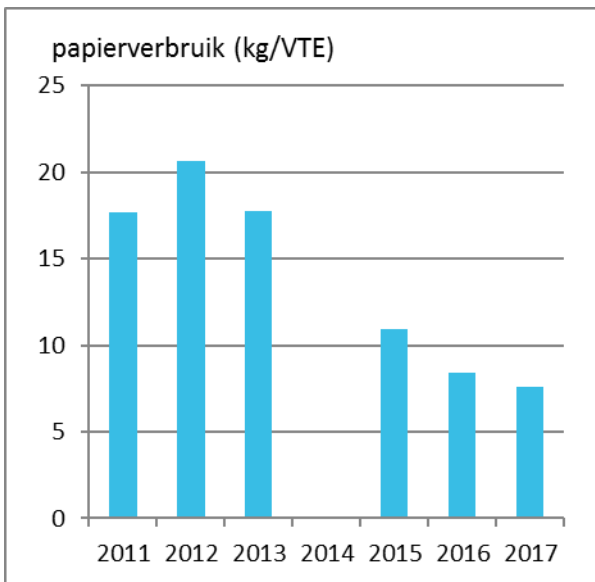
2.3.2.6 Grondstoffen: papierverbruik daalt drastisch

Operationele doelstelling

- Papierverbruik tegen 2020 reduceren met 5 % t.o.v. 2017.

Resultaten in2017

Het papierverbruik per vte in Brussel is 17,7 kg/vte in 2011 en 7,6 kg/vte in 2017. Dit is een daling met 57 % ten opzichte van 2011. De personeelsbezetting daalde ook in deze periode. Vanaf 2015 daalde het verbruik met 30%.

Figuur 26: Papierverbruik voor printen en kopiëren Graaf de Ferraris-gebouw Brussel in kg/vte (2011-2017)

Wat kan er beter?

- Verder implementeren van elektronisch handtekenen van alle communicatie.
- Het digitaal werken verder ontwikkelen.

2.3.2.7 Afval

Operationele doelstelling

Restafval (kg/vte) vermijden en het pmd-gebruik reduceren.

Resultaten 2017

Aangezien de VMM een deel van het gebouw betreft als huurder, zijn er geen waarden voor afval beschikbaar. Het met huishoudelijk gelijkgesteld afval wordt centraal afgevoerd.

Wat kan er beter?

- Blijvend sensibiliseren rond het verminderen van afval en scheiden van afval
- Recyclage van afgedankte werkkledij verzekeren
- Introductie van geefkast op de site

2.3.2.8 Duurzame overheidsopdrachten

Operationele doelstelling

- 100% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2020 en worden geregistreerd via indicatoren

Wat kan er beter?

- In alle bestekken aangestuurd vanuit AOW bevatten duurzaamheidscriteria opnemen.
- Verzekeren duurzame productie van werkkledij – schoeisel
- Milieuaspecten zwaarder laten doorwegen bij beoordeling offertes

2.3.3 MILIEUACTIEPLAN

Concrete EMAS-acties per kernindicator

REG 007/ACTIEPLAN 2018-2020 AOW ferraris						
EMAS kernindicator	Stragische doelstellingen 2020 VMM breed	Operationele doelstellingen periode 2018-2020 LOCATIE	Nr	Datum input actie	Uit te voeren vóór (datum)	Omschrijving actie
water	Het minimaliseren van het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) en het maximaliseren van de substitutie door regenwater (RW). Maximaliseren van infiltratie (RW) op eigen domeinen.	Het verbruik van leidingwater minimaliseren;	1	15/03/2018	2018	Alle collega's voorzien van duurzame en onderhoudsvriendelijke waterkannen
	De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert	Voorbeeld functie opnemen	2	15/03/2018	2019	Milieurichtlijnen laten opnemen in het contract met firma's die werkoveralls wassen
lucht - emissies	De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kton CO2-equivalenten) met 20 % tegen 2020 met 2013 als	CO2 emissies (ton CO2/VTE) van het wagenpark minderen	3	15/03/2018	2018-2020	De cursus ecodriving verplichten voor alle collega's die gebruik maken van dienstwagens voor terreinwerk. Met focus o.a. op milieuvriendelijk rijden zonder winterbanden.

	referentiejaar door directe* emissiereductie.	met 50% in 2020 tov 2017	4	15/03/2018	2018-2020	Collega's sensibiliseren om op regelmatige basis bij dienstwagens de bandenspanning te controleren
	De VMM zal tegen 2020 slechts 60% dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.	80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel	5	15/03/2018	2020	Onderzoeken of we meer gebruik kunnen maken van 'deelauto platformen' met als doel aantal poolwagens in Bxl te verminderen.
	Het aantal verreden kilometers met dienstwagens met 20% reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen	Het aantal dienstkilometers met wagens daalt tegen 2020 met 10 % t.o.v. 2012	6	15/03/2018	2019	Onderzoek naar nodige maatregelen om te voldoen aan lage emissiezone BXL
energie	De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh) met een totaal van 20% tegen 2020 en minimum 5% in elke vestiging, met 2012 als referentiejaar/ De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m2) met 10 % tegen 2020 met 2012 als referentiejaar	Het elektriciteitsverbruik (kWh) en gasverbruik (kWh/m ²) met 2% per jaar verlagen	7	15/03/2018	2019	Collega's BXL sensibiliseren om energieverbruikers zo veel mogelijk uit te schakelen (verlichting, pc schermen...)
			8	15/03/2018	2018	Burelen langs kant van de patio opgeven. Collega's verhuizen naar voorkant van het gebouw waar veel meer inval van zonlicht is

			9	15/03/2018	2018-2020	Jaarlijks deelnemen aan dikke truiendag
materialen	papierverbruik (publicaties/prints/plots) met 50% reduceren tegen 2020 (kg/VTE), met 2011 als referentiejaar	Het papierverbruik uit printen en kopiëren (kg papier) minderen met 5% tegen 2020 t.o.v. 2017	10	15/03/2018	2018-2020	Het 'digitaal werken' verder ontwikkelen
			11	15/03/2018	2018	Sensibiliseren hergebruik van enkelzijdig bedrukt papier/ papier met oud logo
			12	15/03/2018	2018-2020	Verder investeren in veldcomputers en -veldtablets
mobiliteit	Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split* verbeteren	Het aandeel duurzame verplaatsingen in het woon-werkverkeer verbetert werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2020	13	15/03/2018	2018-2020	Verder promoten van duurzame mobiliteit: gebruikers openbaar vervoer bedanken met attentie (voorbeeld: gezond ontbijt)
		De duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) nemen toe met 10 % t.o.v. 2012	14	15/03/2018	2018-2020	Collega's sensibiliseren om locatie van vergadering te kiezen in functie van standplaats meeste aantal deelnemers . Fietsen huren in de VAC. Buitenlandse dienstreizen met de trein ipv vliegtuig

biodiversiteit	Gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer	De VMM onderneemt jaarlijks gerichte acties ter versterking van de biodiversiteit	15	15/03/2018	2018-2020	Actie rond vegetarisch eten
			16	15/03/2018	2018-2020	Teambuilding bevat zeker 1 activiteit in kader van biodiversiteit (doe activiteit)
	Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020		17		2018	Meer groen in de burelen
afval	afvalbeheer VMM-breed optimaliseren	Restafval vermijden en het PMD gebruik reduceren;	18	21/03/2018	2020	Deelnemen aan 'Mooimakers' in de directe omgeving van het Ferrarisgebouw
			19	15/03/2018	12/07/1905	Recyclage afgedankte kledij verzekeren
			20	15/03/2018	2018	Correct sorteren afval bij opruimacties n.a.v.renovatie ferraris in 2018- verhuis in 2024
	21		15/03/2018	2019	Scheiden van afval tijdens dienstverplaatsingen	
	22		15/03/2018	2018-2020	Gescheiden inzamelen van papier/ karton - PMD - glas - schrijfgierief - nietjes - schroefdoppen - restafval	
	23		15/03/2018	2018	Geefkast introduceren	
	24		15/03/2018	2019	Collega's sensibilisering voor hergebruik stylo's	
	25		15/03/2018	2019	Onderzoek naar grotere computerschermen zodat de plannen op groot genoeg formaat digitaal te bekijken zijn - minder papierverbruik als de plannen niet meer geplot moeten worden	
de restfractie met 50% terugdringen tegen 2020, PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar						

indirecte milieuaspecten	streven naar 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100% van de afgesloten overheidsopdrachten in <u>elke VMM-afdeling</u> duurzaam moet verlopen en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.	100% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.	26	15/03/2018	2018-2020	Alle overheidsopdrachten AOW bevatten duurzaamheidscriteria
			27	15/03/2018	2018-2020	Milieuaspecten zwaarder laten doorwegen bij beoordeling offertes
			28	15/03/2018	2020	Verzekeren duurzame productie van werkkledij - schoeisel